

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXI, Nr. 17

KETVIRTADIENIS. RUGPJŪCIO [AUGUST] 20, 1981

KAINA 25 c.

KASDIEN

SŪKĲ ŽINO VISI RUOŠIASI RUGSĖJO 19 D. SOCIAL SECURITY APIE SAVUS REIKALUS

Čikagos viešosios transportacijos CTA neišsiverčia surinktais pinigais iš važinėjančių autobusais, nors keliavimą ir brangina. Politikeriai riejasi, ieško išeities kaip ir kur gauti pinigų subsidijoms, kad autobusų kursavimas mieste nesutriktų.

Tolygi padės su viešąja transportacija yra ir kituose didžiuosiuose miestuose. Niujorke stačiai skandalinga, miestą baigia nuvaryti nuo koto. Čikagai, matyt, tas irgi ateina.

Federalinė valdžia šių miestų bėdų nepaiso. Ji užsiėmus mokesčių mokėtojų pinigais penėti karinį biudžetą, o ne žmonių reikalus.

Niekad Amerikoje nebuvo valdžios, kuri rūpintųsi varguomenės bei darbo liaudies reikalais. Kaip respublikonų, taip demokratų, sėdinčių valdžios balne, dėmesio centre visuomet buvo didžiojo biznio interesai. Socialines programas, kurias turime, reikėjo iškovoti kaip iš vienu, taip iš antru.

Kad valdžiai nerūpi varguomenės bei darbo liaudies reikalai, ypač paaiškėjo nūdien. Netgi jau ir kai kurie neginčijami profesionalūs politikeriai sako, jog prez. Reagano administracija yra turčių, o ne biednų žmonių.

Sūki, kad prez. Reaganas ima iš biednų ir duoda turtingiems, žino skersai ir išilgai visą šalį visa tauta.

Kaip yra sunerimusi Amerikos darbo liaudis, ypač susiorganizavusi į profesines sąjungas, dėl prez. Reagano užmačių siaurinti socialines programas dėl valstybės biudžeto balansavimo, tenka tik pažvelgti, kaip stropiai ruošiasi Solidarumo Dienos demonstracijai, kuris vyks rugsėjo 19 d. Vašingtone.

Didžioji komercinė spauda apie šią būsimą demonstraciją tyli. Tačiau skaitant profsąjungų ir šiaip pažangesnių laikraščius, atrodo, demonstracija bus titaniška, rimtai įspėjanti prez. Reaganą ir jo politikierius, kad su darbo liaudimi reikia skaitytis, nes gali kilti tokios pat riaušės, kokios vyksta Anglijos miestuose.

Social Security pensininkai sunerimę. Ir yra ko jiems nerimauti, nes iš visu prez. Reagano užmačių prieš socialines programas pavojingiausia yra prieš Social Security programą. Jis užsimojęs iš šios programos per penkerius metus atimti net 82 milijonus dolerių.

Tačiau prez. Reaganas ne iš kelmo mestas. Jis žino, kad Social Security pensininkų armija yra virš 36 milijonų žmonių, ir beveik visį jie balsuoja. Todėl nenuostabu, kad anąkart per televiziją prezidentas

Sename Gedimino mieste, prie Gedimino pilies bokšto.

Už Lenkiją ir už socializmą

[IŠTRAUKOS IŠ S. KANIA KALBOS]

Mes, pareiškė S. Kania, pateikiame partijai jos susitelkimo ir pozicijų visuomenėje atkūrimo programą. Mes galime pareikšti darbininkų klasei, lenkų tautai, tiesiog Lenkijai, kad visuose posėdžiuose mes galvojome, kaip garantuoti gimtosios šalies nepriklausomybę. Šios garantijos yra glaudžiai susijusios su socializmu, su mūsų krizės įveikimu. Todėl mes posėdžiuose svarstėme, kaip įgyvendinti pagrindinį mūsų suvažiavimo šūkį: socializmą reikia ginti, kaip ginama Lenkijos nepriklausomybę.

taip, tarytum visa širdimi, Social Security pensininkus ramino.

Kalbant apie savus reikalus laikas jau priminti laikraščio skaitytojams ir darbuotojams, jog jau artinasi "Vilnius" vėjus atsinaujinti prenumeratams, metas ruoštis, kad laiku laikraščio prenumerata būtų atsinaujinta, o labiausia, tai gauti naujų laikraščio skaitytojų. Vasaros metu susitinkame daug žmonių. Pakalbinkime juos, kad užsiprenumeruotų.

Ieškant naujų prenumeratorių labai svarbu atkreipti dėmesį į naujusius ateivius dipukus. Daug jų laikraščio "Vilnius" jau ieško pasiskaityti. Užtikę tokį, pasiūlykime užsiprenumeruoti. S. J. Jokubka

liucijos grėsme Lenkijoje partija. Ignoruoti ir sumenkinti šią grėsme pažymėjo S. Kania, šiandien, momentu, kai mes tiek daug kalbame apie garantijas, kurios mus apsaugos nuo eilinių klaidų, būtų didžiausia ir liaudžiai bei valstybei tragiškiausia partijos klaida.

Šiandien svarbiausias klausimas yra įvesti valstybėje įstatymais pagrįsta teisėtvarką. Svėtimas jėgas, kurios didina įtampimą, skleidžia demagogiją ir dezinformaciją, mėgina įvesti savo valdžią greta esamos valdžios ir prieš valdžią, reikia pasmerkti ir su jomis kovoti. Tokios padėties Lenkijoje negali būti, nes ji kelia grėsme Lenkijai.

Marksistinė-lenininė partija gali būti tik vieninga partija, žmonių kuriuos sieja ir vienija bendri isitikinimai, pagrindinių mūsų vidaus ir tarptautinės politikos linijų bendrumas, partija. Mūsų nutarimuose naują jėgą įgavo partijos vidinio gyvenimo principai, kurie yra pagrįsti diskusijos laisve ir veiksmų vienybe, demokratiškumu priimant nutarimus ir drausme juos realizuojant, marksistinė-lenininė centralizmo ir demokratijos struktūra.

Mes patvirtiname, pasakė pirmasis sekretorius, kad aktyviai dalyvausime visoje socialistinėje sandraugoje, ekonominiame, moksliniame ir kultūriniame bendradarbiavime su ESPT šalimis. Mes ir toliau būsime nepažeidžiama Varšuvos Sutarties, jos politinių ir gynybinių pastangų grandis.

Mes vykdysime bendradarbiavimo politiką santykiuose su visomis skirtingų visuomeninių sistemų šalimis įtempimo mažinimo interesais, taikos labui.

LJDP CK pirmasis sekretorius, baigdamas savo kalbą, pareiškė isitikinimą, kad ir į Lenkiją ateis giedros dienos, ateis dėl to, kad ji pasirinko socialistinį vystymosi kelią, kad vadovaujanti jėga šiame darbe yra partija.

Trumpai

— Jaunuolių pasipriešinimas registruotis paštuose karinei tarnybai tebesitęsia. Iki šiol tėra užsiregistravusių tik 25 procentai nuo 19 iki 20 metų amžiaus, nežiūrinat kad 134 buvo teisiami už nesiregistravimą.

— Be "Washington Star", didmiesčiuose užsidarinėja ir daugiau laikraščių. Jeigu 1930 metais buvo 280 miestų, turinčių po du ir daugiau dienraščių, dabar tėra tokių miestų tik 50.

— Amerikos prekybos su užsieniu deficitas didėja. Šių metų pirmame ketvirtyje buvo \$4.6 milijono deficito, o antrame, nuo balandžio iki birželio, buvo jau \$6.99 milijono.

— Čikagos prekybos pirmininkas Les Rosenthal sako, jog dėl prez. Reagano užmačių sumažinti pajamų mokesčius daugiausia nukentės smulkūs fermeriai.

VILNIS

Lithuanian Peoples Bi-weekly

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$10.00, six months \$5.50; Chicago \$12.00, 6 months \$6.50; Canada \$15.00, 6 months \$8.00; foreign countries \$15.00, 6 months \$8.00.

3116 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60606 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Brazilija nebeklauso Vašingtono

Brazilijos reakciniai režimai daugiau kaip prieš 20 metų leido užsienio imperialistiniam kapitalui šalyje švaistyti laisvai. Ir kaip mat šalyje kaip didžioose miestuose, taip periferijoje, pridygo kaip grybų po lietaus įvairių užsienio korporacijų bei kompanijų fabriku, įmonių, visokiausių biznio įstaigų. Ir dėka pigioms darbo rankoms, šios užsienio korporacijos, kompanijos ir visokiausi bizniai suklestėjo kaip niekur kitur. Savo laiku šis jų suklestėjimas netgi buvo pavadintas "Brazilijos stebūklė". Brazilijos buržuazijai nuo šių užsienio monopolinių korporacijų stalo irgi krito "trupiniai". Ji irgi tuko, riebėjo, formavosi į stambius biznio ir pramonės konglomeratus, kaupiančius nacionalinį kapitalą, nežiūrint kaip buvo slėgiami užsienio kapitalo.

Tačiau, kai praeitam šimtmečiu Amerikos kapitalas iš Brazilijos išstūmė Anglijos, Prancūzijos bei Vokietijos kapitalą, Brazilijoje pasiliko ir iki šių dienų tebėra Amerikos kapitalo magnatų saujoje, nežiūrint įvykusio to "Brazilijos stebūklė". Amerikos monopolijos per metų metus nustatinėjo, kokia turi būti Brazilijos politika, kokios turi būti valdžios, kokie turi būti režimai. JAV imperialistinių monopolijų ir korporacijų statytiniai Brazilijoje buvo krašto visagaliai.

Kaip matome, daugelyje Lotynų Amerikos šalių, taip Brazilijoje, nacionalinės buržuazijos ir susikcentravusio nacionalinio kapitalo nepasitenkinimas JAV imperialistinių monopolijų dominavimu didėja. Nikaragvaj, San Salvadore tas nepasitenkinimas kraujuotas. Brazilijoje prie to dar neprieita, bet krašto didieji nacionalinio kapitalo interesai Vašingtono nebenori klausyti. Ir štai, neatsiklausę Vašingtono su Tarybų Sąjunga pasirašė net šešių milijonų dolerių prekybos sutartį.

Sutartį pasirašė TSRS prekybos su užsieniu ministras ir Brazilijos ekonomikos ministras Antonio Delfin Netto, nuvykęs į Maskvą su Brazilijos didžiojo nacionalinio biznio 123 atstovais. Pagal sutartį, Tarybų Sąjunga parduos Brazilijai įvairių Brazilijos sunkiajai pramonei mašinų, o Brazilija parduos Tarybų Sąjungai 2.5 milijono tonų sojos pupelių, 2.5 milijono tonų kukurūzų ir kitokių žemės ūkio produktų.

Toks neatsiklausus Vašingtono Brazilijos ėjimas yra didelis Vašingtonui antausis. Brazilija be Vašingtono malonės gaus jai reikalingų mašinų, Tarybų Sąjunga Vašingtono paskelbtas grūdų embargo tik popieriukas.

Amerikos darbo liaudis ruošiasi demonstracijai

Per pastaruosius 50 metų Amerikos darbininkai išsikovojo nedarbo kompensacijas, Social Security, socialinio aprūpinimo pašalpas, Medicare, maisto talonų programą ir daug kitokių socialinių programų. Prez. Reaganas, atėjęs į Baltuosius rūmus atstovauti didžiojo biznio interesams, užsimojo iš varguomenės, iš senų žmonių, iš bedarbių bei darbininkų visa tai jeigu ne visiškai atimti, tai bent susiaurinti iki minimumo. Amerikos darbo liaudis, pajutus prezidento užmačias, sujudo protestuoti. Vašingtono miestas virto demonstracijų ir protestų miestu.

Pirmutiniai prieš prezidento užmačią susiaurinti angliakasiams "Black lung" programą išstojo angliakasiai. Daugiau kaip 10,000 angliakasių, suvažiavusių į Vašingtoną, protesto demonstracija ir piketais pareiškė griežtą protestą. Nelengva buvo prezidentui nusileisti angliakasiams, bet turėjo nusileisti, atsisakyti nuo užmačios. Angliakasiai išėjo laimėtojais ir parodė darbininkų klasei, kad galima laimėti.

Po angliakasių protesto demonstracijos, tuoj netrukus sekė geležinkelininkų 40,000 žmonių demonstracija, nukreipta prieš užmačias mažinti darbininkų skaičių geležinkelių pramonėje, panaikinant bei susiaurinant Amtrako traukiniams subsidijas. Be Vašingtono milžiniškos demonstracijos, geležinkelininkų demonstracijos vyko Čikagoje ir kituose miestuose.

Birželio pradžioje Vašingtone vyko didelė demonstracija tekstilinių, protestuojančių prieš kėsinimąsi susiaurinti vadinamą nuo "Rudų plaučių" apsaugojimo įstatymus. Vakarų pakrantėse kilo uostų darbininkų demonstracijos apginti jų liginines, prieš kurias buvo kėsinamasi.

Dideli sąjudžiai kilo Social Security pensininkų prieš kėsinimąsi į jų pensijas. Šie sąjudžiai išėjo laimėtojais taip, kad senatas vienbalsiai 96 balsais privertė prez. Reaganą sulėtinti savo užmačias trauškinti Social Security programą.

Dabar, netrukus, rugsėjo 19 dieną, AFL-CIO profsąjungų vykdomojo komiteto nutarimu, Vašingtone vyks daug šimtų tūkstančių visos šalies darbininkų demonstracija, nukreipta prieš prez. Reagano užmačias siaurinti socialines programas. Šiai demonstracijai entuziastingai pritaria tokios šimtą tūkstantinės organizacijos, kaip pensininkų Nacionalinė taryba, negrų pažangos organizacija, moterų balsuotojų lyga, American Agricultural

2

DIENOS TEMOMIS

RUOŠIASI VISAIŠ GARAIŠ

Rugsėjo 19 diena nebe už kalnų. AFL-CIO paskelbtai Solidarumo Dienos demonstracijai profsąjungos ir pažangesnių sąjudžių organizacijos jau ruošiasi visais garais, kad Vašingtonas užtvintų darbo žmonėmis tarti prez. Reaganui žodį, kad liautųsi draskęs darbo liaudies iškovotas socialines programas vardan valstybės biudžeto subalansavimo.

Valstijų ir apskričių valdininkų federacijos 37-tas distriktas jau paskelbė, kad į šią demonstraciją Vašingtone suorganizuos net 300 pilnus autobusus savo narių. Massachusetts AFL-CIO profsąjungos organizuoja Vašingtonan "Darbininkų traukinį". Ohio AFL-CIO profsąjungos užtikrino, kad suorganizuos 30 pilnų autobusų žmonių. Negrų pažangos organizacija ragina visus beveik pusę milijono savo narių vykti į Vašingtoną. Ruošiasi šiai demonstracijai ir didžiosios profsąjungos, nepriklausančios AFL-CIO profsąjungoms, kaip automobilių, teamsterių ir daug kitų. Laukiama, demonstracija bus daug didesnė, negu buvo 1963 metais už civilines teises. Prez. Reaganas ir jo politikieriai, norės ar nenorės, turės atkreipti dėmesį į ją.

PENSININKAI NESNAUDŽIA

Neseniai Vašingtone demonstravo mažiausia 10,000 Social Security pensininkų. Jie reikalavo, kad Social Security programa nebūtų liečiama prez. Reagano užmačiomis ją siaurinti. Lankė savo kongresmenus bei senatorius, kad jie prie šios programos neprileistų prez. Reagano su savo užmačiomis.

Negalima dar sakyti, kad jau

laimėjo, bet jau galima sakyti, kad beveik laimėjo, protesto balsą prezidentas užgirdo. Liepos 27 dieną, kreipdamasis per televiziją į tautą, kad pritarėtų jo mokesčių sumažinimo programai, prezidentas rado reikalą raminti ir Social Security pensininkus, kad, girdi, gali būti ramūs jo užmačiomis ją siaurinti nebus nuskriausti.

Tačiau turint galvoje Reagano pasisakymus rinkiminės kampanijos metu, kad "Social Security turi būti ir bus proteguojama" ir ką užgiedojo atėjęs į Baltuosius rūmus, kad ją reikia siaurinti, prezidento raminiai, kad pensininkai nebus nuskriausti, neįtikina. Virš 30 milijonų Social Security pensininkų už tai ruošiasi rugsėjo 19 dieną Vašingtone demonstruoti ir kartu su visa darbo liaudimi reikalauti, kad prezidentas nuo savo užmačių siaurinti socialines programas atsisakytų.

JEIGU PREZIDENTAS NEBUS PRIVERSTAS

Jeigu prez. Reaganas rugsėjo 19 dieną protestų demonstracija Vašingtone nebus priverstas atsisakyti nuo valstybės biudžeto balansavimo socialinių programų sąskaita, Amerika gali susilaukti, ką turi susilaukus Britanija: miestuose jaunimo ir bedarbių maištų, susirėmimų su policija, deginimų, plėšimų.

Prie visa to privedė britų konservatorių premjerės Thatcher šalies ekonomikos politika mažinti viešasis valdžios išlaidas socialinėms programoms, nepaisyti nedarbo didėjimo, visko brangėjimo, bile tai eina į naudą didžiajam Britanijos bizniui. Tai politika, lygiai tokia pat, kaip prez. Reagano — turtinigiems duoti, iš biednų imti.

Anglijos darbiečių pozicija

Didžiosios Britanijos leiboristų partijos Nacionalinis vykdomasis komitetas pritarė programinio dokumento projektui, kuriame numatyta partijos politikos gynybos srityje pagrindinės kryptys. Jame atsispindi didėjantis eilinių partijos narių, daugiamilijoninės Anglijos profsąjungų armijos nerimas dėl plataus masto militaristinių pasirengimų. Anglijos pajungimo Pentagono strategams.

Dokumente nurodoma, jog leiboristų partija kategoriškai stoja prieš Amerikos sparnuotųjų raketų bei neutroninių bombų gamybą ir dislokavimą Anglijos žemėje. Jeigu ateis į valdžią Anglijoje leiboristų vyriausybė, sakoma dokumente, ji uždraus šio Amerikos ginklo dislokavimą šalies teritorijoje.

Leiboristai taip pat davė atkirti

konservatorių planams perginkluoti šalies atominį povandeninį laivyną Amerikos branduolinėmis raketomis "Traident". Siems tikslams M. Tečer vyriausybė ketina išleisti daugiau kaip 6 milijardus svarų sterlingų. "Leiboristų partija ryžtingai atmeta planus perginkluoti šalies atominį povandeninį laivyną branduolinėmis raketomis "Traident" arba kokiomis nors kitomis sistemomis", pabrėžiama programiniame dokumente.

Reikšdama milijonų anglų lūkesčius, jų reikalavimus nutraukti gėdinga ir taikai pavojinga Anglijos pavertimą svarbiausia Jungtinių Valstijų karine baze Vakarų Europoje, leiboristų partija ketina likviduoti šalyje daugybę Pentagono "Forpostų". Šis išpareigojimas bus įrašytas partijos rinkiminiame manifeste.

sąjudis, miestų merų konferencija, Nacionalinė miestų lyga, American Friends Service komitetas ir daug kitų.

• O kalbant apie organizuotus darbininkus, jų profsąjungas, be AFL-CIO visų lokalių, demonstracijoje entuziastingai ketina dalyvauti ir automobilių, ir šoferių (teamsters) ir daug kitų profsąjungų, nepriklausančių milžiniškajai AFL-CIO. Taip demonstracijai ruošiasi visos Amerikos organizuotas proletariatas.

Kiekvieno pažangaus žmogaus pareiga šiai demonstracijai padėti ir ruoštis joje dalyvauti. Ši demonstracija gali labai daug ko lemti darbininkų ir viso krašto gerbūviui. Ši demonstracija, labai galimas daiktas, privers ne tik prezidentą, o ir kietakakčius legislatorius skaitytis su Amerikos darbo liaudimi.

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

1. Kai minėjo Lietuvių Meno Sąjungos penkmetį

Tiksliai nustatyti Meno sąjungos įkūrimo datą yra dar labai nelengva dėl to, kad stokoja šaltinių, na, o ir to įvykio gyvųjų liudininkų nebeturime. Tačiau, remiantis senąja pažangia JAV lietuvių spauda, atsirado prielaidos, kad ALPMS įkūrimo data laikytini dargi 1922 metai, nors pradinio organizavimosi laikotarpis tęsėsi daugiau kaip metus — iki šios Sąjungos suvažiavimo.

Vadinas, artėjama prie šios organizacijos 60-mečio. Tačiau norint šią datą tinkamai prisiminti, vis dėlto turbūt reikia ją dar diskutuoti. Iki šiol mūsų spaudoje buvo nurodoma, kad LMS gimė 1923 metais, ši data pateikiama enciklopedijose, LMS 50-etis buvo minėtas 1973 m. O gal jau galime nukelti LMS gimtadienį į 1922 metus?

Jeigu tai padarytume, t. y. LMS įkūrimo datą jau nustatytume 1922 m., turbūt, vis tiek dar nebūtume tikri, kad jau klausimas galutinai išspręstas. Mat, patys JAV lietuvių buvo nusistatę LMS pradžią skaičiuoti nuo 1923 m. Kodėl?

Darant pradžioje išvadą apie LMS įkūrimą 1922 m., pagrindinis informacijos šaltinis buvo "Laisvė", kurioje sukaupta nemaža žinių. Tačiau LMS kūrėsi būtent Čikagoje, čia įvyko ir pirmasis sąjungos suvažiavimas, čia telkėsi organizacijos centro biuras, o "Vilnis" nuo pat pradžių buvo sąjungos organas. Tačiau "Vilnis" 1922 ar 1923 metų komplektų nėra, kaip nėra ir 1924 m. šio laikraščio komplektų. Atrodytų, tiesioginių pėdsakų būtų jau nebeįmanoma surasti. Tačiau, laimei, ALPMS steigėjų būta labai apdairių žmonių. Pirmasis iš tų seniausių "Vilnis" komplektų, pasiekusių Lietuvos mokslo įstaigas 1979 m., žymimas 1924 m. data. Bet kai pradėdi jį vartyti, paaiškėja, jog tai ypatingos paskirties kompleksas: jame surinkti visi "Vilnis" numeriai, turintys "Proletarų meno" puslapį; šis puslapis arba skyrius buvo savotiškas ALPMS organas. Komplekte surinkti visi "Proletarų meno" skyriai — nuo pirmojo, pasirodžiusio 1924 m. sausio 15 d., iki to, kuris buvo paskutinis "Vilnyje", kol jį dar nėjo dienraščiu, t. y. iki 1926 m. rugsėjo 7 d. Iš viso tokių puslapių arba skyrių per tą laiką išėjo 57, visi jie surinkti į minėtą komplektą, kuris, kaip ant jo užrašyta, esąs ALPMS nuosavybė ir saugomas "kaipo istorinis dokumentas"; dienraštyje "Proletarų menas" ilgainiui tapo savaitiniu puslapiu, pasirodantiems kiekvieną trečiadienį (kol ALPMS centras 1930 m. nepersikėlė į Niujorką, kai savaime "Laisvė" tapo sąjungos organu).

Pirmame "Proletarų meno" puslapyje, kurį tesudarė kelios skiltelės, yra informacija "LMPS reikalais", jame rašoma apie ALPMS III rajone konferenciją 1923 m. gruodžio 3 d. "Mildos" salėje, apie Susivienijimo lietuvių dainininkų Amerikoje (SLDA) II apskrities konferenciją So. Bostone ir kt. Sekančiame puslapyje (L.22) jau plačiai aprašomas ALPMS I suvažiavimas, įvykęs 1924.I.7 Čikagoje, o vasario 12 d. numeryje pranešama apie ALPMS Centro Biuro susirinkimą, išrinkusį sąjungos vadovybę, ir skelbiama konstitucija, ką dar primena ir knyga "Prie ištaku".

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

Taigi, ALPMS organizacinis apiforminimas įvyko 1924 m. sausio 7 d. Suvažiavime kalbėjo R. Mizara, A. Bimba, P. V. Žalpis. Jį atidarė ALPMS CB sekretorius J. Pakaušis. Vadinas, tada jau veikė oficialiai ALPMS Centro Biuras, jis turėjo nerinktus vadovus. Aišku ir tai, kad 1923 m. jau buvo įsikūrusi ši organizacija. Tačiau ar ji veikė ir 1922 m., nors toks pavadinimas spaudoje minimas, nėra dar jokių paliudijimų.

Matyt, reikėtų pagalvoti, jog 1922 m. dar tik pradėta rūpintis ALPMS kūrimu. "Prie ištaku" knygoje apie pirmąją informaciją dėl "proletarinio meno sąjungos" įkūrimo rašoma: "Tačiau atrodo, kad autorius Proletarinio meno sąjunga čia vadina tuo metu (1922 m. liepos 21 d.) jau ir formaliai įsteigtą Amerikos lietuvių darbininkų teatro draugiją". 1922 m. saviveiklininkų organizavimas Čikagoje, kaip matyti, yra susijęs su proletarinės organizacijos kūrimu. Reikia dar padiskutuoti, ar kaip tik iš tos teatro draugijos ir išsivystė LMS, ar tuo pačiu šios organizacijos įkūrimas ir reikštų LMS pradžią.

Juk proletarinio meno sąjunga — tai ne tik teatro kuopos, bet ir chorai, sporto rateliai, jaunimo klubai bei kt. Pažangiečių veikloje dargi pirmiausia tai — chorai, kurie ne tik koncertavo, bet ir stadydavo spektaklius. O juk greta dar daugiau lokalinį vaidmenį tada atlikusios ALPMS egzistavo savarankiškas SLDA, daugiausia įsitvirtinęs Naujoje Anglijoje ir jungęs daug chorų. Netgi pačios Čikagos chorai buvo SDLA, o ne ALPMS nariai. Štai ALPMS I suvažiavime pati sąjunga turėjo 6 teatro kuopas, tik 3 chorų ir 3 vaikų chorelius, vadinas, čia aiški scenos saviveiklos persvara. ALPMS leidiniai — tik scenos veikalai, be chorinio repertuaro. Tuo tarpu SLDA vienių 27 chorų, 810 dainininkų, 5 vaikų ("Ateities žiedo") vaikų draugijėlės-AŽVD) chorų su 310 narių; iš viso SLDA turėjo 1120 narių; SLDA Centro, jo I ir II Čikagos (N. Anglijos) apskričių delegatai pasisakė suvažiavime už susivienijimą su ALPMS; "vienbalsiai nutarta prisidėti prie Amerikos lietuvių proletarinio meno sąjungos". Vadinas, didesnė organizacija prisijungė prie mažesnės. To reikalavo proletarinio meno centralizavimo interesai, tuo tiesiogiai rūpinosi Amerikos lietuvių komunistų organizacija (Amerikos darbininkų partijos lietuvių sekcija — ADPLS). Tačiau net ir suvažiavime dar neįvyko susivienijimas arba tiksliau — prisijungimas: SDLA nariai, ypač II apskrityje turėjo surengti referendumą, ALPMS CB vadovai ilgai priekaištavo, kad referendumas vis dar neįvyko, kad jo rezultatų reikėjo laukti net septynių mėnesių; tik 1924 m. rugpjūčio 12 d. "Vilnyje" pranešama, kad balsavimas įvyko, dauguma balsų pasisakė už prisijungimą. Dar vėliau pranešta apie SDLA likvidavimąsi. 1924 m. rugpjūčio 26 d. "Vilnyje" pranešama, kad SDLA tapo ALPMS Dainininkų skyriumi. Bet ir po to ilgai veikė iš centrinės jėgos; bostoniškiai ne sykį tvarkėsi, nepaisydami ALPMS CB; balsavime atskiri chorai ištais buvo prieš vienijimąsi. Dar per II suva-

O RATAI SUKASI!

Pavasaris Vilniuje pats gražiausias metų laikas. Vešliai sužaliavę medžiai, žydi vyšnios, obelys. Silta ir saulėta.

Pavasaris, vasara — tai kelionių metas, ir jeigu pabūvoti prie "Gintaro" viešbučio, kuriame įsikūrusi ir kelionių agentūros "Inturisto" įstaiga, pagauna įvairiakalbis balsų klegesys. Privažiuoja ir nuvažiuoja autobusai, lengvosios mašinos su svečiais iš įvairiausių šalių.

Natūralu, kad nemažą jų dalį sudaro mūsų tautiečiai, ir ne turistai, o draugų, giminių ar kolegų pakviesti. Atvykusiems tautie-

živimą nebuvo sukurta III apskritis, kuri turėjo jungti Niujorko bei apylinkių saviveiklininkus.

Vadinas pažangūs chorai tapo APLMS nariais praktiškai tik 1924 m. (be minėtų trijų, kurie jau buvo jais iki I suvažiavimo). Bet chorai sudarė ryškia sąjungos narių daugumą. Tad ir jie galėtų pretenduoti į ALPMS organizacinius pradininkus, o tada pagrįstai ištakų datą būtų galima kelti ir į 1916 m., kai įsikūrė SDLA, tad, matyt, tikslingiausia būtų rinktis LMS įsikūrimo data tuos metus, kai oficialiai susiorganizavo jau ALPMS vardą ir sąjungos vadovybę turinti organizacija, kad ir neturėjusi centrinės sąjungos vadovaujančių teisių. Praktiškai iki 1923 m. buvo atliekamas įvairus paruošiamasis darbas, pradinis organizavimas. Net ALPMS I suvažiavimas, juridiskai įteisines sąjungos įsikūrimą, dar praktiškai neišsprendė visų organizacinių centralizavimo problemų. Neatsitiktinai dar ilgokai "Vilnyje" aiškinamasi, kad pirmieji ir sekantys metai po suvažiavimo — būtent tik Sąjungos organizavimosi laikotarpis.

1925 m. spalio 7 d. Brooklyne įvykusiame II suvažiavime V. Andrusis ADP LS vardu kalbėjo: "Seniau kai kurie mūsų buvę lyg ir priešingi Meno sąjungos tvėrimui, bet dabar mes dedame visas pastangas, kad Meno Sąjungos augimas būtų tinkamai tvarkomas, kad jos veikimas teiktų daugiausia naudos darbininkų klasei".

Pagaliau, kad LMS gimimo data yra būtent 1923 metai, rodo ir tai, jog kaip tik 1923 m. "Vilnyje", o drauge ir ALPMS kolektyvuose buvo minimos šios organizacijos įsikūrimo penktosios metinės. 1928 m. sausio 18 d. (Nr. 14) buvo išspausdintas J. Pakaušio straipsnis "Penki metai darbo pradžios", o po to pasirodė eilė straipsnių, skirtų sukakčiai. Pav. "Širdukas" (J. Bendokaitis) rašė, kad "prieš 5 metus sugalvota ir pradėta vienytis". Kitur J. Pakaušis, rašydamas apie kovo 7 d. rengiamą ALPMS III suvažiavimą, nurodė, jog tuo suvažiavimu oficialiai baigsis penktųjų metų minėjimas. Ta proga 1928 II.1 skelbiamas lietuvių rašytojų iš Maskvos sveikinimas sąjungai. Tuo tarpu 1927 m. dar niekur neužsimenama apie sukaktį. Buvo praėjė labai nedaug laiko, tad įvykis turėjo būti gerai įsimenamas. Jeigu patys ALPMS įsteigėjai organizacijos įkūrimo oficialia data laikytų 1922 m., abejonių nebūtų. 1928 m. "Darbininkų kalendoriuje" J. Pakaušis išspausdino straipsnį "Amerikos lietuvių proletarinio meno sąjunga", kur rašė, kad štai prieš penkeris metus "įkurta tapo" ALPMS. Deja, ir jis nenurodė tikslesnės datos ar aplinkybių.

Vytautas Kazakevičius

čiams daug padeda "Tėviškės" draugija — neveltui tiek ji, tiek "Gimtojo krašto" laikraštis vėliau gauna daug labai šiltų padėkos žodžių.

Tarybų Lietuva daro viską, kad su dabartine Lietuva, jos gyvenimu ir žmonėmis padėtų susipažinti tiems, kurie tėviškę paliko prieš daugybę metų ar net gimę svetur. Žmonės ryšius su Tarybų Lietuva labai vertina.

Tai plačiai žinomi faktai, ir čia juos primenu tik todėl, kad ryšiams plečiantis, vis didėja tam tikros reakcinės emigracijos dalies "rūpestis".

Iš karto pasakysime: labai negeras tas "rūpestis", reakcionieriai puikiai žino (beje, ne vienas jų atstovas ir pats pabuvojo Tarybų Lietuvoje . . .), Lietuvos gyvenimo faktai griaua antitarybinius mitus.

Ir ypač reakcija jaudinasi, kad į Tarybų Lietuvą keliauja inteligentija, akademinis jaunimas.

Lietuvoje pavasarį vieši mokiniai iš vienintelės Vakarų pasaulyje lietuviškos gimnazijos. Atrodytų, kad šias keliones kaip tik turėtų skatinti mokyklos vadovybė bei ta emigracijos dalis, kuri žodžiais taip susirūpinusi lietuvių: juk jaunimas Lietuvoje pagyvina kalbos žinias, pabendrauja su savo bendraamžiais, pakeliauja po kraštą.

Tačiau kaip tik to labiausiai ir bijosi reakcionieriai. Toms kelionėms kliudoma, o labai dažnai ir visai negražiais būdais. Jų dalyviams grasinama, jie gąsdinami, tėvai koliojami reakciniuose laikraščiuose.

Šiomet lietuviškoji Vakarų Vokietijos gimnazija netgi surengė išvyką į Vatikaną, turėdama labai aiškų tikslą. Nepaisant to, Tarybų Lietuvoje vėl viešėjo jaunuoliai iš Vakarų Vokietijos, ir liko patenkinti savo kelione.

Dalis jų to ir viešai neslepia: dalijosi išpūdžiais "Gimtajame krašte", kitoje Lietuvos spaudoje.

Taigi, ratas ir toliau sukasi, nepaisant reakcijos pastangų kaišioti pagalius.

Kokį "pavojų" ji sau įžiūri šiose kelionėse, gana neblogai rodo ir vienas šiai temai skirtų straipsnių Kanados "Tėviškės žiburiuose". Šis straipsnis aršiai puola kažkokį nelaimingą kalbėtoją, kuris per "veiksnių" parengimą pasisakė už bendravimą su dabartine Lietuva, pareikšdamas, kad "esminis dalykas yra bendravimas su Lietuva".

Si paprasta mintis sukėlė didelį "Tėviškės žiburių" pyktį. Cituoju:

— Jeigu nebegalima rasti tinkamo paskaitininko, geriau tą laiką skirti patriotinės literatūros skaitymui arba Lietuvos pogrindžio spaudos nagrinėjimui. —

Anot šio laikraščio, tikrasis patriotizmas yra visiškai atsiribojimas nuo dabartinės Lietuvos. Vargu ar atsirado nors kiek didesnis skaičius emigracijos lietuvių, kurie su tuo sutiktų.

"Tėviškės žiburių" minima "patriotinė literatūra" yra toks grafomaniškas skaitalas, kad seniai pakyrėjo netgi patiems įnirtingiausiems "patriotams". **Vladas Mik**

o o o

— Knygų leidykla International Publishers išleido knygą apie buvusį JAV Komunistų partijos pirminką William Z. Foster "Working-class Giant". Knygos autorius žymus plunksnos darbininkas Arthur Zipser.

Komunistai Prancūzijos vyriausybėje — istorinis reiškinys

Kad buvo pralaužta aktiva Prancūzijos buržuazijos lipdyta siena, turėjusi neįleisti kompartijos narių į vyriausybę, nereikia stebėtis: nenormalu buvo tai, kad ištisus 34 metus prie valstybės vairo nebuvo prileidžiama viena autoritetingiausių šalyje politinių partijų. Dabar komunistai maždaug trisdešimties žmonių kabinete turi keturis ministrų postus.

Prancūzija nėra NATO karinės organizacijos narė, ir Pentagono generolai gali nebijoti, kad jiems teks dalytis su "nepaklusniaisiais prancūzais" karinėmis paslaptimis: Prancūzijos atstovai nedalyvauja Šiaurės Atlanto sąjungos branduolinio planavimo grupės posėdžiuose. Vašingtono administraciją baugina kas kita — akivaizdus "kairėjimo" procesas Prancūzijoje gali užkrėsti ir kitas Vakarų Europos valstybes.

Prancūzijos vidaus gyvenimo problemos sprendžiamos ne Vašingtone, o Paryžiuje. Komunistai ministrų postuose logiškai atspindi pasikeitimus, kurie Prancūzijoje įvyko pastaraisiais metais. Juos užfiksavo ir patvirtino iš pradžių šalies prezidento, o vėliau — Nacionalinio susirinkimo rinkimai.

Socialistų partijos vadovybė suprato, kad kovojant prieš ekonominę stagnaciją, nedarbą, už šalies politinio gyvenimo demokratizavimą komunistų partija yra neįkainojama pagalbininkė. Juk pokario metais, kai komunistai taip pat dalyvavo vyriausybėje (jie kabinete turėjo du postus), šalyje buvo

įgyvendintos svarbios socialinės reformos. Jos net šiandien laikomos pagrindiniu Prancūzijos darbo žmonių iškovojimu.

PKP turi sukaupusi milžinišką veiklos vietiniuose valdžios organuose patyrimą, ji palaiko glaudžius ryšius su pagrindiniu šalies profsąjunginiu susivienijimu — Visuotine darbo konfederacija. Net laikraštis "New York Times" buvo priverstas pripažinti, kad už keturių ministrų komunistų pečių stovi 700 tūkstančių partijos narių ir keturi milijonai aktyvių jos šalininkų.

"Be PKP ir jos galingųjų profsąjungų, — rašė VFR laikraštis "Kolner Stadts Anzeiger", — Miteranui būtų praktiškai neįmanoma įgyvendinti savo ekonominę programą". Juk naujoji vyriausybė jau artimiausiais mėnesiais ketina nacionalizuoti 11 stambių kompanijų, imtis kitų ekonominių reformų.

"Komunistų dalyvavimas Prancūzijos vyriausybėje — istorinis reiškinys ne tik šiai šaliai, bet ir visai Vakarų Europai", — rašė Londono "Times". Šis buržuazinis dienraštis bėgsta, jog dabar eilės laukia Italija ir Ispanija.

Įvykių Prancūzijoje eiga galutinai sudaužo buržuazinių ideologų tvirtinimus, kad pastaruoju metu Vakarų Europa "krypsta dešinėn". Kairiųjų jėgų pergalė vienoje stambiausių "senojo žemyno" šalių liudija, kad šie ideologai kartais neskliria kairės nuo dešinės.

Vilius Kavaliauskas

Pavojingas kelias

Ankstesnieji Baltųjų rūmų šeimininkai stengėsi gerai apsidairyti ir paskaičiuoti, o tik po to žengti žingsnį suartėjimo su Pekinu linkme. Dabar reikalai kiti. Naujoji administracija skuba. Jungtinių Valstijų ir Kinijos bendradarbiavimas karinėje srityje įgavo labai spartų tempą.

Ir Pekine, ir Vašingtone unisonu kalbama apie "bendrus strateginius tikslus". Ir Pekinas, ir Vašingtonas nesigaili priemonių, siekdami įsitvirtinti Toluosiuose Rytuose, Pietų ir Pietryčių Azijoje. Ir čia geresnio sąjungininko, kokio yra Kinija, Pentagonas nerado, o JAV, savo ruožtu, tapo Pekino hegemonistų sąjungininke. Karingas tarptautinio įtempimo mažinimo priešininkas, aršus antikomunistas senatorius Henry Jackson yra pareiškęs: "Pasaulyje nėra tokios valstybės, kuri būtų tokia tvirta NATO šalininkė, kaip Kinija". Kongresas jau dabar skubiai peržiūri įstatymus, kurie anksčiau trukdė parduoti Kinijai naujausią karinę techniką ir technologiją. Kinija jau pervesta iš "nedraugiškų šalių" Amerikai kategorijos į "besivystančių šalių" grupę. Šis Amerikos kongreso aktas sudaro Kinijai galimybes gauti kreditus iš JAV bankų palengvintomis sąlygomis, Amerikos vyriausybė jau patvirtino per 500 licenzijų parduoti Kinijai "dvigubos paskirties" prekes ir technologiją, tokią, kuri tinka ir civiliams ir kariniams reikalams.

Net Kinijos žvalgyba surado bendrą kalbą su JAV Centrine žvalgybos valdyba. Kinijos šiaurės vakarų rajone yra įkurtos dvi šiuolaikinės amerikietiška technika aprū-

4

Sionistų ambicijos tiesti kanalą

Izraelio knesetas (parlamentas) patvirtino kanalą tarp Viduržemio ir Negyvosios jūrų tiesimo projektą. Kanalas turi eiti per sionistų okupuotą Gazos sektorių bei vakarinį Jordano upės krantą, kas ir sukėlė audringą pasipiktinimą arabų šalyse. Taip Izraelio ekspansionistai ketina įamžinti 1967 ir 1973 metų agresijų rezultatus.

Numatomas tiesti kanalas bus 109 kilometrų ilgio. Juo vanduo iš Viduržemio jūros turės papildyti nuolat senkančią Negyvają jūrą. Šis iš pažiūros nekaltas projektas turi toli siekiančius tikslus: nutiesus tokį kanalą, Negevo dykumoje bus galima pastatyti vandeniu aušinamą branduoliniu reaktorių, įsisavinti sauringas žemes, steigti okupuotose arabų teritorijose naujas žydų gyvenvietes. Izraelio valdžia teigia, kad iš kanalo eksploatacijos bus galima kasmet gauti 100 milijonų dolerių pelno.

Kanalo viduržemio — Negyvoji jūra tiesimas, ekspertų įvertinimu, kainuos 680 milijonų dolerių. Lyginant su sionistinės valstybės kasmetinėmis ginklavimosi išlaidomis, tai nėra didelė suma. Juo labiau, kad kanalo tiesimas numatytas aštuoneriems metams (trejus metus bus ruošiamas projektas, penkerius — truks pati statyba). Tačiau ir šios sumos militarizmo naštos nualinta Izraelio ekonomika neįstengia surinkti. Atrodo, kad bus kreiptasi į tarptautines sionistines organizacijas, į Jungtinių Valstijų kapitalą.

Pati kanalo tiesimo idėja nėra nauja. Apie tokią galimybę kalbėjo dar anglų kolonizatoriai praėjusiam amžiuje, kurie taip tikėjosi sustiprinti savo pozicijas tuometi-

nėje Palestinoje. Dabar šis projektas atvirai nukreiptas prieš Palestiną ir jos liaudį. Neatsitiktinai jau nueinanti nuo politinės scenos Menachemo Begino vyriausybė taip atkakliai stengėsi, kad knesetas patvirtintų šį planą.

Inžinieriai, svarstę knesetui pateiktą pirminį kanalą projektą, teigia, kad vandens trasą visai nebūtina tiesti per Gazos sektorių. Del to kanalas tepailgėtų dešimčia kilometrų, kas, prisiminus bendrą jo ilgį, nėra daug. Tuo tarpu tokio kanalo projektas nebūtų sutikęs milžiniško arabų šalių pasipriešinimo. Kaimyninės valstybės laiko kėsiniams į ypatingą Gazos sektoriaus statusą iššūkiu arabų tautoms ir tarptautinei bendrijai.

Kanalas bus tiesiamas, atsižvelgiant į sionistinės valstybės poreikius, tačiau visiškai nepaisant vietinių gyventojų interesų. Pakilus vandens lygiui, Negyvosios jūros pakrantėje bus apsemti dideli plotai, jų tarpe derlingos žemės ūkio naudmenos. Gali būti apsemta taip pat daug Jordanijos pramonės įmonių bei rudynų (Negyvosios jūros pakrantėje, priklausančioje Jordanijai, gaunamas potašas).

Štai kodėl nepaprastoji arabų šalių konferencija nutarė visoms kompanijoms, finansinėms įstaigoms bei privatiems asmenims, kurie dalyvaus įgyvendinant Izraelio projektą, taikyti sankcijas. Arabų valstybės nedelsiant nutrauks su jais bet kokius komercinius santykius. Asmenims, bendradarbiaujantiems su Izraeliu realizuojant šį projektą, bus uždrausta atvykti į arabų šalis.

Pagal tarybinų ir užsienio spaudą parengė

K. Vilutis

ŠIEMET JUGOSLAVIJOS TAUTŲ ŠVENTĖ

Jugoslavijos tautos iškilmingai pažymi 40-ąsias metines nuo tos dienos, kai prasidėjo visaliaudinis ginkluotas sukilimas prieš fašistinius grobikus.

1941 metų balandžio 6 dieną hitlerinės Vokietijos ir jos sąjungininkų kariuomenė užpuolė Jugoslaviją. Karališkoji armija, kurioje vyravo kapituliantiškos nuotaikos, greitai buvo sutriuškinta, o pati Jugoslavija — okupuota ir suskaldyta.

Šalies tautų kovai prieš okupantus ėmė vadovauti Komunistų partija. Kaip tik tuo metu hitlerininkai

"Žemini žibao" buvo išspausdinta beveik 3,5 tūkstančio antitarybinių pranešimų, jų tarpe daugiau kaip šimtas Kinijos kompartijos Centro Komiteto Politinio biuro narių pareiškimų, kuriuose grubiai šmeižiama TSKP ir Tarybų valstybės vidaus bei užsienio politika.

Be to, Pentagono generolai kuria planus, kaip sukirsti Tarybų Sąjungą su Kinija. Savo ruožtu, Kinija visai stengiasi skatinti JAV militaristus prieš Tarybų šalį. Tačiau šio "zaidimo" autoriai turi suprasti, kad žmonija nori taikos, tarptautinio įtempimo mažinimo, visapusiškai naudingo bendradarbiavimo, o ne ginklų žvangesio ir grėsmės savo likimui. Kai dėl Tarybų Sąjungos, tai ji budriai saugo taiką ir pasiruošusi duoti atkirtį visoms reakcingoms jėgoms, kurios kėsina į tautų laisvę, nacionalinę nepriklausomybę ir jų suverenumą.

Apolinaras Sinkevicius

užpuolė Tarybų Sąjungą, situacija Antrajame pasauliniame kare iš esmės pasikeitė. 1941 metų liepos 4 dieną Belgrade susirinkęs Jugoslavijos komunistų partijos CK politinis biuras priėmė istorinį nutarimą pradėti visaliaudinį ginkluotą sukilimą. Vyriausiajam liaudies išsivadavimo ir partizanų būrių štabui ėmė vadovauti J. Broz Tito. Jau tu pačią metų rudenį visa šalis buvo apimta pasipriešinimo sąjūdžio.

Nuo hitlerininkų buvo išvaduoti 50 tūkstančių kvadratiniai kilometrai teritorija. 1941 metų pabaigoje Jugoslavijos išsivadavimo armijoje buvo 80 tūkstančių, 1942 metais — 150, 1943 metais — 300, o karo pabaigoje — net 500 tūkstančių karių.

Išsivadavimo kova Jugoslavijoje turėjo ne tik nacionalinę, bet ir didelę tarptautinę reikšmę. Partizanų armija visą karą buvo sukausčiusi Balkanuose didelis hitlerinės kariuomenės pajėgas. Po Tarybinės Armijos pergalės prie Maskvos, Stalingrado, Kursko Jugoslavijos liaudies išsivadavimo armija perėjo į ryžtingą puolimą. Pagaliau bendromis operacijomis su Tarybinės Armijos daliniais buvo išvaduoti šalies sostinė Belgradas.

Hitlerinės okupacijos metais Jugoslavija neteko 1,7 milijono piliečių (11,2 proc. gyventojų). Mušio lauke krito 305 tūkstančiai Liaudies išsivadavimo armijos karių. Jugoslavijos tautų žygdarbis įrašytas žutūtinės kovos su fašizmu istorijai.

Apzvalgininkas

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

Sis tas apie barzdą

Paprotys auginti ar skusti barzdą priklausė nuo tradicijos ir mados. Praeityje beveik visos tautos barzdą laikė vyro papuošalu, subrendimo ir jėgos simboliu. Barzdos buvo pinamos, puošiamos kaspinais, metaliniais pakabučiais. Iškilmingą priesaiką arba užkeikimą vyras laiduodavo barzda. Islamo tikėjimo žmonės prisiekdavo pranašo Mahometo barzda. Netekti barzdos buvo tolygu prarasti garbę. Barzdą nešioti neturėjo teisės nelaisvi žmonės, karo belaisviai. Tačiau kai kurios tautos — egiptiečiai, asirai, graikai, romėnai, — kai kuriais istorijos laikotarpiais barzdų nenešiojo.

Paskutiniaisiais amžiais prieš mūsų erą ir pirmaisiais mūsų eros amžiais, taip pat VIII — XI a. didžiojoje Europos dalyje vyravo paprotys skusti barzdas. Katalikų bažnyčia iš pradžių reikalavo, kad dvasininkai būtų barzdoti. Nuo XII a. auginti barzdas pradėta drausti, o apie XV a. vėl leista jas auginti. Maždaug nuo 1680 m. katalikų dvasininkų tarpe išgalėjo paprotys skusti barzdas. Vėliau bažnyčia, be kai kurių išimčių, nebeleido dvasininkams auginti barzdas.

Nuo XI a. barzdos darėsi vis madingesnės. Tačiau jos nebuvo visuotinai auginamos arba visuotinai skutamos. XVI—XVII a. vyravo paprotys auginti barzdas. Jos būdavo mažesnės už ūsus, dengdavo tik smakrą arba tik nedidelį lopinėlį, būdavo juostelės arba vabzdžio formos. Tokios barzdos vadintos "ispaniškomis" ir kitokiais vardais.

Lietuvoje iki XIV a. vyrai buvo barzdoti. Didysis kunigaikštis Vytautas, karalius Jogaila ir kiti jogailaičiai bei gediminaičiai skutosi. XVI—XVII a. Vakarų ir Vidurio Europos įtakoje Lenkijoje ir Lietuvoje išgalėjo paprotys pasauliečiams auginti barzdas, o XIX a. pabaigoje — skusti.

Rytiniai slavai pagonybės laikais ir priėmė krikščionybę barzdas labai vertino. Pagonių dievai būdavo vaizduojami su juodomis arba raudonomis (auksinėmis) barzdomis. Pagal XI — XIII a. teisyne "Ruska ja pravda" už sunkų sužalojimą buvo nustatyta 20 grivinų bauda. Prievarta nuskutęs kitam barzdą buvo baudžiamas 12 grivinų, o sugadinęs barzdą — 3 grivinų bauda. Apie 1526 m. Vasilijus III, norėdamas naujai savo žmonai Elenai Glinskaitėi atrodyti jaunesnis, nusiskuto barzdą. Borisas Gudunovas taip pat nusiskuto barzdą, tačiau nesulaukė pasekėjų. 1551 m. Šimtaskyris bažnyčios susirinkimas nutarė tuos, kurie skutosi barzdas, prakeikti ir atskirti nuo bažnyčios. Maskvoje sklido kalbos, kad 1606 m. Lžedmitrijus I — caras apsišaukėlis — ir jo šalininkai būtų nužudyti dėl to, kad skutosi arba kirposi barzdas.

Kai caras Petras I 1697 m. išsiruošė į savo pirmąją kelionę Vakarų Europon, ten jau buvo išgalėjusi barzdų skutimosi mada, o Rusijoje tvirtai gyvavo tradicija auginti dideles barzdas. Patriarchas Adrianas bebarzdžius vyrus lygino su katinais ir beždžionėmis, skutimasi laikė net mirtina nuodėme. Tačiau ir tuo metu vienas kitas, pirmiausia iš buvusių užsienyje, atsisakydavo barzdos. Jie buvo smerkiami. Kai vienas iš artimiausių carui valstybės veikėjų kunigaikštis F. Romodanovskis sužinojo, jog bojarinas I. Golovinas, Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

išvykęs su caru į užsienį mokytiis laivų statybos, Vienoje vaikštinėja vokiškai apsitaisęs ir be barzdos, sušuko: "Nenoriu tikėti, kad Golovinas priėjo iki tokios beprotystės!" Romodanovskis nenujautė, kad netrukus jam nukirps barzdą pats caras.

1698 m. grįžęs iš užsienio Petras I Preobraženske priėmė atvykusius jį pasveikinti bojarinus. Caras įsakė paduoti žirkles ir ėmė bojarinams karpyti barzdas. Pirmoji auka buvo kariuomenės vadas generalisimas A. Seinas. Po kelių dienų barzdos vėl buvo karpomos. Tik žirklemis darbavosi nebe caras, o jo juokdarys.

1699 m. Petras I išleido įsaką dėl privalomo barzdų skutimosi. Įsakas nelietė ūsų (Petras I taip pat nešiojo nedidelius ūsus). Tai sukėlė visų luomų nepasitenkinimą, barzda tapo kovos prieš naujoves simboliu. Petras I turėjo kiek nusileisti ir 1705 m. išleido įsaką dėl barzdos mokesčio. Jį sumokėję galėjo pukuotis savo barzdomis. Už teisę nešioti barzdą rūmininkai, miestų gyventojai ir aukštesnieji pareigūnai privalėjo kasmet mokėti po 60 rb. Vienkartinį mokesį mokėjo: pirkliai — 100 rb, miestiečiai ir smulkieji feodalai — 60 rb, Maskvos gyventojai — 30 rb. Valstiečiai kiekvieną kartą įvažiuodami arba išvažiuodami iš miesto, privalėjo mokėti po 2 dengas (1/100 rb.). Kaip kvitas sumokėjusiajam buvo išduodamas varinis arba sidabrinis žetonas, ant kurio buvo pavaizduota barzda bei ūsai ir užrašas "pinigai paimti". Vėliau išleistuose žetonuose buvo užrašas "barzda — nereikalinga našta". Nuo barzdos mokesčio bei skutimosi buvo atleisti dvasininkai.

Ne taip kategoriškai prieš barzdą buvo nusiteikę Petro I palikuonys. XVIII a. pab. — XIX a. pirmoje pusėje barzdas privalėjo skustis tik rūmininkai, valdininkai, kariškiai ir studentai, nuo XIX a. vidurio — tik kariškiai. 1863 m. buvo panaikintas privalomas barzdų skutimas rekrutams, o amžiaus pabaigoje — karininkams.

Vakarų Europoje barzdų mada atgijo XIX a. ketvirtajame dešimtmetyje. Ji turėjo pasekėjų ir Rusijoje. Tenai barzdas pirmieji pamėgo liberalinių bei demokratinių pažiūrų žmonės arba kurie tokiais dėjosi.

Dr. Leonas Mulevičius

TIKINTIEJI ŠIU DIENŲ PASAULYJE

Kaip taisyklė, bet kuris pokalbis su buržuazinės lietuvių emigracijos atstovais sąžinės laisvės temomis visada jų yra nukreipiamas vienu ir tuo pačiu, jau gerai nuslidinētu keliu — bandymams įrodyti, kad jokios sąžinės laisvės, anot jų, Lietuvoje nebuvo, nėra ir artimiausią dešimtmetį nesimato. Bažnyčios atviros vien parodyti turistams, o jose meldžiasi vos ne Romos laikų kankiniai krikščionys. Tokiu primityviu metodu mūsų oponentai bando užtušuoti vieną paprastą tiesą: tiek Lietuvoje, tiek ir visur ateizmas plinta ne todėl, kad yra prievarta brukamas, o tik todėl, kad turi geresnę argumentaciją. Pilniau atsako į dabarties žmogui rūpimus klausimus, į kuriuos bažnyčios dogmos dažniausiai atsakyti bejėgės. Štai kodėl verta pasidomėti tikinčiųjų, o tuo pačiu ir tikybės būkle šių dienų Vakarų pasaulyje.

Anksčiau ar vėliau Gvatemaloje irgi . . .

Gvatemaloje iš tikrųjų savitos sąlygos. Tai visų pirma viena turtingiausių Centrinės Amerikos šalių. Čia švelnus klimatas, labai derlingi tarpukalniai ir nepaprastai daug įvairiausių gelmių lobių. Nors paprastas žmogus iš to beveik nieko nelaimi, nors jo vidutinės pajamos siekia tik 42 dolerius per metus, užsienio kapitalui čia sudarytos nepaprastai palankios sąlygos. Bet koks užsienio verslininko ar kompanijos idėjimas net penkeriems metams visiškai atleidžiamas nuo mokesčių. Nenuostabu, kad JAV monopolijos visai stipriai išlaikyti esamą padėtį, labiau nei velnias kryžiaus bijo bet kurios pažangos, bet kurių pakeitimų.

Svarbi dar viena aplinkybė. Daugiau kaip pusė Gvatemalos gyventojų — indėnai, mažžemiai valstiečiai arba pusininkai. Jie kol kas klusniai neša uždėtąjį jungą. Nors rajonuose, kur geologai aptiko naftos, indėnus imta jėga varyti nuo žemės, dauguma valstiečių dar nlinkę kištis į politiką, vengia viso, kas nėra indėniška. Tai tamsūs, užguiti ir neraštingi vargšų vargšai, kurie kol kas nesupranta išsivadavimo sąjūdžio tikslų ir siekių.

Ir vis dėlto Gvatemalos liaudis kovoja. JAV monopolijų spaudoje ne veltui nuskambėjo nerimo kupini balsai. Kaip rutuliosis įvykiai, kur jie nuves? Kas atsitiks, jeigu indėnų valstiečių masės pritrūks kantrybės, nuspręstų remti partizanus, jeigu susiklostys sukilusiųjų ir indėnų sąjunga?

1980-aisiais metais popiežius Jonas-Povilas II-sis lankėsi Paryžiuje. Ta proga Kanadoj leidžiamai "Tėviškės žiburiai" rašė: "Prieš išvykdamas iš Romos, Jonas-Pavilijus II-sis pareiškė per Vatikano radiją ir televiziją, kad Paryžiuje jis lankysis kaip tėvas, norintis susipažinti su savo vaikais. Jo nuomone, katalikų bažnyčia Prancūzijoje dabar pergyveno krizę. Atrodo, čia jis turėjo galvoje nelabai malonų faktą, kad 80 procentų Prancūzijos gyventojų yra krikščionys, o tik 12 procentų reguliariai lanko pamaldas".

Nejuočiom kyla klausimas — o kodėl? Ir šis klausimas iškylo ne tik mums. Iš klerikalinio žurnalėlio "Laiškai lietuviams", atspausdinusio Aniceto Tamošaičio straipsnį "Tikėjimo neaiškumai", sužinome, kad lygiai toks pat klausimas kilo vaikų galvelėse. Jie taip ir paklausė: "Kodėl daug žmonių netiki dievo?" O dabar pažvelkite, kokį "išsamų" atsakymą vaikai gavo: "To niekas nežino. Pats faktas akivaizdžiausias: daug žmonių tikrai dievo netiki, o ir tu, kurie tiki, dievas palyginti daug nerūpi".

Abejojama, ar vaikai iš šio atsakymo ką nors suprato. Ko gero, jis sukėlė ne vieną naują klausimą. Kad ir tokį, kurį, kaip dažnai pasitaikantį mini savo straipsnyje Anicetas Tamošaitis: "Kodėl taip daug kas tikėjime neaišku?" Ir štai kokį atsakymą vaikai gavo: "Kaip pelėda viena žvelgti į saulę, kurios šviesa per stipri jos akiai, taip ir mūsų protas nepajėgia aprėpti visos dievo tiesos, kuri per iškilį jos žvilgsniui . . . (. . .). Dievas mums apreiškė, jog taip yra, bet nepasakė, kodėl taip yra . . ."

Dabar jums, žinoma, aišku, kodėl ten taip viskas neaišku. Kodėl ne visi dievo šviesą priima, anot straipsnio autoriaus, yra didi pa-

Spėlioti, kaip toliau rutuliosis įvykiai Gvatemaloje, — rizikinga. Tačiau iš telegramų agentūrų ir užsienio spaudos pranešimų matyti: patriotų veiksmai nuosekliai stiprėja ir plečiasi, partizanai jau veikia šešiolikoje departamentų (iš viso jų — 22), šimtais skaičiuojami jų sunaikinti baudėjai ir smogikai.

Gvatemalos darbo partijos vadovybės narys D. Rijos Molina nesenai sukvietė Meksikos sostinėje spaudos konferenciją. Jis pabrėžė: šalyje susiklostė padėtis, kai galima kovoti tik ginklu. Todėl partija nusprendė aktyviau dalyvauti ginkluotame revoliuciniame judėjime, siekia sutelkti kovai visas pažangias jėgas.

Išties! Nors partizanų kova šalyje jau trunka daugiau kaip dešimt metų tikros vienybės, gerai suderintų veiksmų labai ilgai nebuvo. Tik praėjusiais metais trys stambiausios partizanų armijos sutarė kurti vieningą karinę vadovybę.

Tuo tarpu dabar sukilelių pajėgoms vienybės reikia kaip niekada. Ir tam, kad galėtų sėkmingai atremti režimo baudėjus, ir tam, kad užkirstų kelią JAV planuojamai Gvatemalos kariaunos intervencijai į kaimyninį Salvadorą, kur vyksta pilietinis karas, ir tam, kad iškovotu savajai liaudžiai šviesesnius akiračius. Kaip ten bebūtų, o Gvatemalos liaudis anksčiau ar vėliau nusimes nepakenčiamą jungą.

J. Bronius

slaptis, bet ne visiems. Priklauso nuo išprusimo.

Štai ką rašo aktyvus katalikiškosios emigracijos veikėjas, popiežiškojo universiteto profesorius kunigas Liuima: "Savaime aišku, gyvename perėjimo laikotarpyje. Vienas istorinis periodas baigiasi, prasideda kitas, visiškai naujas, labiau skirtingas nuo buvusiojo, kaip dar niekuomet istorijoje. (. . .) Vyksta kažkokia dusli, bet gili, paslėpta, vos apčiuopiama savo formose ir siekiuose evoliucija, didesnė ir giliau užgriebianti už visas iki šiol buvusias evoliucijas".

Dar 1969 metais klerikalinis ideologas Antanas Maceina "Aiduose" rašė, kad "tikėjimo krizė yra daug gilesnė, negu manoma. Ji liečia ne klusnumą hierarchiniam autoritetui (. . .), bet pačius krikščionybės pagrindus". Maceinos nuomone, pagrindinė bėda, yra ta, kad visuomeninio gyvenimo srityse — filosofijos, mokslo, meno, politikos vystymosi šiuolaikinis žmogus neberanda dievo kaip šių sričių tvarkdario". Kaip matome, pačiose įvairiausiose religijos krizės priežasčių analizėse randame daug bendro. Tačiau užtenka prabilti apie religijos padėtį Tarybų Lietuvoje, ir visiems mūsų oponentams tarsi kas užriša akis. Natūraliai ir nuosekliai sekuliarizacijos procesas vystosi tik Vakaruose, tvirtina jie. Tuo tarpu socializmo šalyse visos sekuliarizacijos priežastys, visi procesai kažkodėl negalioja ir lieka tik viena — sąmoningas religijos žlugdymas. Tik taip ir šitaip. O kodėl? Todėl, kad to reikalauja antitarybinės propagandos kanonai. Nes dirbtinai pučiamas religijos klausimas yra vienas pagrindinių stulpų, vis dar balaikančių sutręsusį antikomunizmo pastatą. Kazys Bagdonavičius

PIRMAS PUSMETIS BUVO SEKMINGAS

Pramonės darbuotojai bendrosios produkcijos gamybos planą įvykdė 101,7 procento. Pramonės gamyba palyginti su atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu padidėjo 4,5 procento. Darbo našumas išaugo 3,8 procento, jo didinimo dėka gauta 84 procentai viso gamybos apimtys prieaugio.

Sparčiais tempais vystėsi šakos, nulemiančios technikos pažangą, — chemija ir naftos chemija, kuro pramonė, mašinių gamyba ir metalo apdirbimas. Kultūrinių-buitinių ir ūkio apyvokos prekių pagaminta 9 procentais daugiau negu per atitinkamą praėjusių metų laikotarpį.

Prekinės produkcijos realizavimo užduotis viršijo didžiausi respublikos pramonės centrai. Antai Vilniaus įmonės įvykdė pirmojo pusmečio planą 101,7 procento, Kauno — 101,4, Klaipėdos — 100,5, Panevėžio — 102,4, Šiaulių — 102,6, Alytaus — 101,1 procento.

Buvo toliau gerinama prekių kokybė. Aukščiausios kokybės kategorijos produkcijos gamybos apimtis palyginti su atitinkamu 1980 metų laikotarpiu padidėjo 13,7 procento. Šių metų liepos 1 dieną valstybinių kokybės ženklų buvo žymimas 2041 gaminy.

Virš pusmečiui nustatyto plano pagaminta: mineralinių trašų 12,8 tūkstančio tonų, kompresorių šaldytuvams — 17,2 tūkstančio, kuro siurblių — 1,3 tūkstančio, metalo pjovimo įrankių — už 1,5 milijono rublių, baldų — už 3 milijonus rublių, televizorių — 932, smulkaus cukraus — 2,8 tūkstančio tonų. Liaudies vartojamų prekių pagaminta 3 procentais daugiau negu pirmajame praėjusių metų pusmetyje.

Gerai padirbėjo ir žemdirbiai. Respublikos kolūkiai ir valstybiniai

ūkiai organizuoti atliko pavasario lauko darbus. Žemės ūkio kultūrų pasėlių plotai 1981 metų derliui siekė 2177,3 tūkstančio hektarų. Javų pasėliai palyginti su praėjusiais metais padidėjo 36,4 tūkstančio hektarų, jų lyginamasis svoris bendrame plote sudarė 52 procentus.

Numatytas pirmajam pusmečiui gyvulininkystės produktų supirkimo planas įvykdytas. Valstybės ir kolūkių kapitaliniai įdėjimai žemės ūkiui vystyti pagal visą darbų kompleksą šių metų pirmojoje pusėje padidėjo palyginti su atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu 2 proc.

Respublikos CSV pranešime pažymima, jog pasiekta tam tikrų laimėjimų kapitalinės statybos srityje. Šiomet atiduoti naudoti nauji pramonės ir žemės ūkio gamybiniai pajėgumai, nusausinta daugiau kaip 40 tūkstančių hektarų žemių, dideliame plote atlikti kultūrtechniniai darbai. Tačiau ne visiškai įvykdytas autogaražų ir naftos sandėlių, grūdų ir sėklos saugyklų, remonto dirbtuvių, siloso ir šienainio įrenginių statybos planas. Ne visiškai išnaudotas valstybinių kapitalinių įdėjimų ir liaudies ūkį pusmečio limitas.

Įvykdyti transporto ir ryšių vystymo planai, toliau kilo liaudies gyvenimo materialinis ir kultūrinis lygis. Miestų gyventojai gavo daugiau kaip 9 tūkstančius naujų gerai įrengtų butų, kaimo vietovėse pastatyta pusantro tūkstančio gyvenamųjų namų. Perduotos naudoti naujos ikimokyklinės įstaigos, prekybos įmonės, kultūros-švietimo įstaigos.

1981 metų liepos 1 dieną respublikoje gyveno 3 milijonai 360 tūkstančių žmonių. ELTA

Kulautovoje įvyko komjaunimo ir jaunimo žygio tarybinės liaudies revoliucijos, kovų ir darbo šlovės vietomis dalyvių saskrydis. Pušyne prie Nemuno susirinko apie keturis šimtus Kauno profesinių technikos mokyklų ir technikumų, aukštųjų mokyklų, gamyklų jaunuolių, svečiai iš kaimyninės Baltarusijos.

Nuotraukoje: SASKRYDŽIO SVEČIAI [iš kairės] Kauno kojinių fabriko "Koton" siuvėja Vida Vygelytė, konstruktorė iš Minsko Elena Kazacionok, Kauno vilnos gamybinio susivienijimo inžinierė chemikė Minvydė Aleksandravičienė ir jaunas mokslininkas iš Minsko Vladimiras Kožinas.

M. Baranausko nuotr.

Rekonstravo Kaune T. Ivanausko zoologijos muziejų

Rekonstruotas Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejus netrukus plačiai atvers duris miesto visuomenei ir svečiams. Liepos 8 dieną šį gamtosaugos propagavimo ir mokslinio tyrimo centrą aplankė draugai P. Griškevičius, A. Barauskas, R. Songaila, V. Astrauskas, L. Šepetytis, V. Mikučiauskas, Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas A. Drobnyš, Lietuvos TSR gamtos apsaugos komiteto pirmininkas K. Giniūnas, Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas J. Razumas.

Po rekonstrukcijos Zoologijos muziejaus ekspozicijų plotas — pustrčio tūkstančio kvadratinį metrą. Įrengta kino salė, kurioje lankytojams sistemingai bus rodomi filmai apie gamtą, skaitomos paskaitos. Trofejų salėje galima susipažinti su respublikos medžiojama fauna, įdomiausiais laimikiais, su Medžiotojų ir žvejų draugijos veikla. Specialiai sudaryti žė-

mėlapiai, stendai, kita vaizdinė medžiaga informuos apie gamtos apsaugos būklę respublikoje, nurodys draustinių, rezervatų teritorijas.

Zoologijos muziejus, kurį 1919 metais įkūrė žymus mūsų gamtos tyrinėtojas T. Ivanauskas, dabar turi apie 13 tūkstančių eksponatų.

Muziejus, pradėdamas naują savo gyvavimo etapą, padės skiepyti meilę gamtai, pažinti gyvūnijos įvairovę — šią svarbią mūsų Tėvynės gamtos turtų sudedamąją dalį. Zoologijos muziejus, jo moksliniai bendradarbiai aiškins visuomenei Gyvūnijos apsaugos ir naudojimo įstatymą, kuris priimtas dešimtojo šaukimo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos trečiojoje sesijoje.

Viešėdami Kaune, Lietuvos Komunistų partijos ir respublikos vyriausybės vadovai taip pat apžiūrėjo klinikas prie Kauno medicinos instituto, neseniai pastatytą modernią valgyklą šio medicinos centro darbuotojams. ELTA

Vilniuje baigiamas statyti naujas tiltas per Nerį. Atidavus jį naudoti, transporto srautas nuo Kauno magistralės, aplenkdamas sostinės centrą, galės vykti į Uteną, Ukmergę, Molėtus ir kitus miestus.

Nuotraukoje: TILTO statytojai darbo pirmūnai [iš dešinės] kompleksinės brigados brigadininkas Vytautas Sauliūnas ir montuotojas Tadas Ivickas. M. Baranausko nuotr.

Is Švenčionių rajono Magūnų apylinkės

Apylinkėje veikia platus pieno supirkimo punktų tinklas. Vienas jų — Karkažiškės punktas, praėjusiais metais pieno supirkimo užduotį įvykdęs 102 procentais. Tai reiškia, jog kiekvienas punkto aptarnavimo zonos gyventojas, laikantis karvę, pardavė po 3244 kg pieno.

Apsvarščius planinę užduotį ir išanalizavus galimybes, šiomet išpareigota parduoti valstybei 308 tonas pieno. Taigi kiekvienas kaimas numatė parduoti po 3300 kg.

Pritarti šiai iniciatyvai punkto zonos gyventojai paragino visus Švenčionių rajono žemdirbius, miškų ūkių darbininkus, visus, kas laiko karves sodybiniam ūkyje. Šiam kreipimuisi pritarė LKP Švenčionių rajono komitetas ir rajono Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas. Pasiūlyta ir kituose pieno supirkimo punktuose padaryti viską, kad valstybei būtų parduota kuo daugiau pieno.

Karkažiškės punkto pieno tiekėjai garbingai tesi duotą žodį. Per pusmetį valstybei parduota daugiau kaip 125 tonos pieno. Į punktą pieną kasdien pristato apie 80 gyventojų. Dauguma jų — A. Mickevičiaus kolūkio žemdirbiai, pensininkai.

Šiame ūkyje visuomet laiku skiriami plotai šienauti, o mechaniza-

toriams bei fermų darbuotojams jie nušienaujami, ir šienas sugrėbiamas mašinomis. Kolūkio valdyba niekada neatsisako skirti transportą šienai parsigabenti į daržines.

Nemaža dalis karves laikančių žemdirbių — pensininkai. Tačiau jie visuomet sulaukia ūkio paramos. Iš tolimesnių vienkienų pienas į punktą nuvežamas ūkio transportu.

Ir dar Kolūkio lėšomis prie Magūnų parduotuvės įrengtas sandėlis koncentruotiems pašarams. Visa darba atliko apylinkės Tarybos vykdomojo komiteto iniciatyva iš pensininkų sudarytos statybinės brigados, kurios visuomeniniais pagrindais ir pastatė šį sandėlį. Ūkio lėšomis bus statomas ir pieno supirkimo punktas Orgindanuose.

LIETUVĄ JAU PATENKINA

Projektinį galingumą pasiekė Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos pirmoji eilė. Įmonė dabar visiškai patenkina Lietuvos poreikius benziniui, tiekia mazutą, suskystintas dujas ir kitą labai reikalingą liaudies ūkiui produkciją. Dalis jos siunčiama Latvijai, Kaliningrado sričiai.

Skambi versmė vidur rūtų darželio

Atkūrus Lietuvoje Tarybų valdžią, prasidėjo seno lietuviško kaimo pėdvarškymas, naujojo socialistinio kaimo kūrimas. Dabar nesurasi tokio rajono, kuriame nebūtų po keliolika modernių kaimo gyvenviečių, pasipuošusių graškiais vienaaukščiais, dviaukščiais ir net didesniais gyvenamaisiais namais mokyklomis, kultūros rūmais, buties paviljonais iš plytų, stiklo, betono, kitų šiuolaikinių statybinių medžiagų. Vien per pastarąjį dešimtmetį respublikos kaime iškilo daugiau kaip 70 tūkst. individualių ir kooperatinių gyvenamųjų namų. Kasmet jų dabar pastatoma po 8 tūkst. ir dar atiduodama po 4 tūkstančius butų kolūkių ir tarybinių ūkių namuose.

Naujakuriams valstybė teikia didelę paramą. Žemdirbiams, persikeliantiems iš vieniokių gyvenvietes, kasmet išmokama daugiau kaip 30 milijonų rublių.

Respublikoje yra jau apie 30 ūkių, kurių žemdirbiai gyvena gražiose, moderniose gyvenvietėse. Drauge saugomos ir paliekamos senos gražios sodybos, jeigu jos yra patogioje aplinkoje, jei žmonėms jose gera.

Už jūrių marių dar neretai pasigirsta "tautos vaduotojų" liudni verkšlenimai. Girdi, užmirštas lietuviškas darželis, paminta rūta.

O Tarybų Lietuva žydi. Žydi nasturtos, bijūnai, rožės, šimtai ryškiausių žiedų. Tebepuoselėjama tauri ir kilni lietuviška tradicija: turėti margaspalvį darželį po sodybos langais. Kiekviename kaime, kiekvienoje gyvenvietėje, sodyboje vasarą, rudenį vyksta grožio, aplinkos tvarkymo konkursai.

Klausučiai . . . Kadaise tai buvo nuošalus kaimas, užsiglaudęs netoli Sėdžiaus, dabar — Jurbarko rajonui priklausęs. Nuo senų laikų kaimo buitį ir vargus lydėjo daina apie Klausučių purvynėlį, mergaitės audėjėlės paskandintas klevo klumpeles. Ją dabar tik etnografiniai ansambliai dainuoja. Šiandien vieni Klausučius vadina miestu kaime. Čia erdvūs ir patogūs butai, geras kultūrinis aptarnavimas. Klausučiuose jauku, miela, juos supa nedideli parkai, skverai, gėlynai, puoselėti pačių žemdirbių rankomis. Kitus savo puošnumu nustebina administracinis, buitinių pastatų kompleksas.

Visi pripažįsta, kad Klausučiai, Jurbarko rajono I. Mičiurino sodininkystės tarybinio ūkio, didžiausio šios rūšies ūkio Lietuvoje, centrinė gyvenvietė — savita ir viena gražiausių respublikoje. Tai liudija ir gintarinis prizas už geriausių Tarybų Lietuvos gyvenvietę, patvirtinta TSRS Ministrų Tarybos premija, paskirta Klausučiams už grožį ir jaukią aplinką.

. . . Juozas Juodeikis ir jo žmona Marijona gyvena Šilutės rajone, Juknaičiuose. "TSKP XXVI suvažiavimvo" tarybiniam ūkyje. Nebuvo čia iš kur gėlių apginimo tradicijų mokytis — krašto gyventojai daugiausia nauji, atsikėlę iš kitų Lietuvos vietų . . . Reta Juodeikių profesija Lietuvos kaime — žaliųjų gyvenvietės plotų prižiūrėtojai. Jie ir sodininkai, ir gėlininkai. ir landšafto tvarkytojai. Ko tik nerasi Juknaičiuose — subtiliai įrengtų miško parko kampelių, fontanų, šaltinėlių, gebenėmis apvėtų sienų ir didžiausių gėlynų. Ne iš karto atsirado šiame nuošaliame pamario kampe rožynai. Poreikį grožiui, aplinkos sutvarkymui ugde

Vilnius, 1981 rugpjūčio 20

ūkio darbininkų ekskursijos po gražiausias respublikos gyvenvietes, nuolatos organizuojami tvarkinčiausių sodybų konkursai.

O kiek jaukia tvarkomų sodybų Lietuvoje! Jų šeimininkai — išmoningi, gėles, medžius, paukščius, vandenį mylintys žmonės.

Gražiai nubalusi tarsi pavasari vyšnia kupiškėno Adomo Petrausko galva. Ir didžiulė metų virtinė už pečių. Darbo veteranas jau pensininkas, o kruta lyg bitė žydinčiame sode. Ko tik nesurasi Petrausku sodyboje, kurią žmonės žino ne tik Antašavoje, bet ir visoje Lietuvoje. Žaluoja linksmame darželyje rūtos, stebiasi mėlyni batukai, svyra rasoti bijūnai. Daugybė senovinių lietuviškų darželių gėlių mirguliuoja: taškuotos lelijos, mergelės auskarėliai, piliarožės, radastos. Bet didžiausia sodybos įžymybė — girnapusių alėja. Arti šimto girnapusių atkeliaavo Antašavon iš vandens, vėjo malūnų — iš viso kupiškėnų krašto. Prieš dešimt metų Adomas Petrauskas pradėjo rinkti ir senuosius buitines reikmenis, liudies drožinius. Senovinėje gryčioje įrengė muziejų. Kai eksponatai ten netilpo, kitus liaudies meno lobius išdėstė raižytame svirnelyje. Tai dar ne viskas: Adomas Petrauskas keliavo ir ledynų pėsakais po Aukštaitiją. Taip jo kolekcijoje atsirado ir 1,5 tūkstančio unikalių akmenų.

Stanislovas Norgilas — Joniškio rajono "Pergalės" kolūkio kombaininkas. Kai rengėsi statyti naują namą, pasakė: "isikursiu tik prie šaltinio . . ." To šaltinio reikėjo ieškoti po visą apylinkę. Dabar įžengus į Norgilų sodybą, rodos, sieloje šviesiau pasidarė. Ties dolomito siena tarsi aukso varpeliai kybo apynių kankolėliai. Daržely — egzotiškos lelijos.

. . . Ažuolai. Ažuolai ant vaizdingų kalvų, viduryje kaimų, galulaukėse, palei upelius. Daug azuolų tuose kraštuose — poetiškoje Rytų Lietuvoje. Trys azuolai auga ir Vyžių kaime prie vidury miškų dunksančios Antano Šimkūno sodybos. Tai azuolai, pasodinti jo gimusių vaikų garbei, maži azuoliukai ir liepaitės simbolizuoja anūkus. Kokį tik briedžių, vilkų, šernų, slibinų iš kerplėšų nemoka išpjautyti nagingas miško sargas. Visus juos rikiuoja prie Bukos upelio gėlėtame dirvone. Antano Šimkūno darželis — irgi margas kilimas. Saulėkaitoje dužgia bitelės. Ažuoluose aviliai — kaladės spiečiui. Tegu anūkai pasižiūri į senovinę bitininkystę. Užovėžioje keroje vynuogės, iškentėjusios šaltas žiemas. Gera sėdėti tokioje sodyboje, kur kvėpia gėlės, ošia medžiai. Gražius žodžius išrėžė Antanas Šimkūnas ant sauso medžio kamieno: "Sodink medį, nors ir nežinai, kad kada jį šešėlyje šoks. Ir pagalvok, žmogaus, — tai tavo protėviai, tavęs nepažinę, tau pasodino . . ." Prasmingai pasakytą.

Leonardas Grudzinskas

MAŠINOS MELIORATORIAMS

Praktiškai visuose šalies rajonuose bus naudojamos mašinos, kurias sukonstravo Lietuvos hidrotechnikos ir melioracijos mokslinio tyrimo instituto specialistai. Jos įgalins mechanizuoti sunkius melioracijos darbus.

Viena paskutiniųjų naujovių — magistralinių griovių šienapjovė, galinti per valandą nupjauti apie hektarą ploto — beveik dvigubai daugiau, negu naudojamos iki šiol.

Pažaislio architektūrinio ansamblio bendras vaizdas.

Kauno restauracinių dirbtuvių restauratoriai V. Radiūnas ir G. Kitlytė darbo metu.

M. Baranausko nuotr.

Netoli Kauno ant gražios kalvos dešiniajame Nemuno krante 1664-1720 metais buvo pastatytas Pažaislio architektūrinis ansamblis — vienuolynas ir bažnyčia. Tai barokinės architektūros kūrinys, sąjunginės reikšmės architektūros paminklas. Iš rytų ir vakarų ansamblių dabar supa Kauno marios. Šis architektūros šedevras restauruojamas: atnaujinami visi pastatai, tapybos drobės ir skulptūros. Čia dirba restauratoriai dailininkai iš Kauno ir Vilniaus. Jau restauruotas forestoriumo (svečių priėmimo) pastatas, vartai, architekturo menė ir kitos patalpos.

Pažaislio architektūrinis ansamblis dabar yra Kauno Čiurlionio dailės muziejaus filialas, kuris netrukus pakvies turistus.

Vilniuje irgi esti potvynių ir perkunijų

Praėjusių liepos sekmadienį Vilniaus orų biuras pranešė, jog vietomis galimas gausus lietus, perkūnija, tačiau rytas išaušo giedras, šiltas, vilniečiai poilsio prie Neris, ežerų, ir daugelis jau buvo spėję sugrįžti namo, kai apie aštuntą valandą vakaro įvairiose miesto vietose vienu metu sušniokštė vėtra ir prapliupo stipri liūtis. Netikėtas škvapas miesto parkuose ir gatvėse aplaužė ir išvertė daug medžių, kunkuliuojantys vandens srautai į kanalizacijos šulinius sunėšė daug smėlio, ir kai kur jie užsikimšo, todėl patvino gatvių važiuojamoji dalis, sutriko eismas.

Ypač didelis kamštis susidarė Raudonosios Armijos prospekte ties Vilniaus baldų kombinatu, kur prie apsemtos gatvės atkarpos suvažiavo keli šimtai automobilių. Tik pravažius kanalizacijos šulinius, vanduo nuseko ir automobiliai vėl pajudėjo prospektu. Antakalnyje ties Suvorovo gatve, Lenino aikštėje, P. Cvirkos gatvėje kelią automobiliams užtvėrė medžių išvartos. Kaip informavo Vilniaus apželdinimo tresto darbuotojai, škvapas išvertė arba nulaužė apie pusę šimto medžių, daugelis iš jų buvo patręšę, todėl neatlaikė vėjų gūsių.

— Vidurvasary dažnai praplium-

pa tokios netikėtos liūtys, sužia vėtra — tai būdingas liepos mėnesio meteorologinis reiškinys, — papasakojo Orų biuro viršininkė Jadvyga Ralienė. — Sekmadienį rytiniai respublikos rajonai atsidūrė iš pietų slenkančio ciklono atmosferinio fronto zonoje. Kadangi frontas buvo labai banguotas, jame užė stiprūs aukštyneigiai srautai, kurie maišė šilto ir šalto oro mases. Tokia situacija atmosferoje visada sudaro galimybę kilti liūtimis, perkūnijoms, škvapams. Virš Vilniaus susiformavo atskiri, bet galingi audros debesys. Iškrita daug kritulių, bet ne visuose miesto rajonuose. Štai centre, Paneriuose liūtis žliaugė visu stiprumu, o aerouoste iškrita tik vienas milimetras kritulių, Vokėje — šeši milimetrai. Tokių lokaliųjų liūčių ir škvapų vasarą gali prapliupti ir daugiau.

Viktoras Armalis

NAMAI NAFTININKAMS

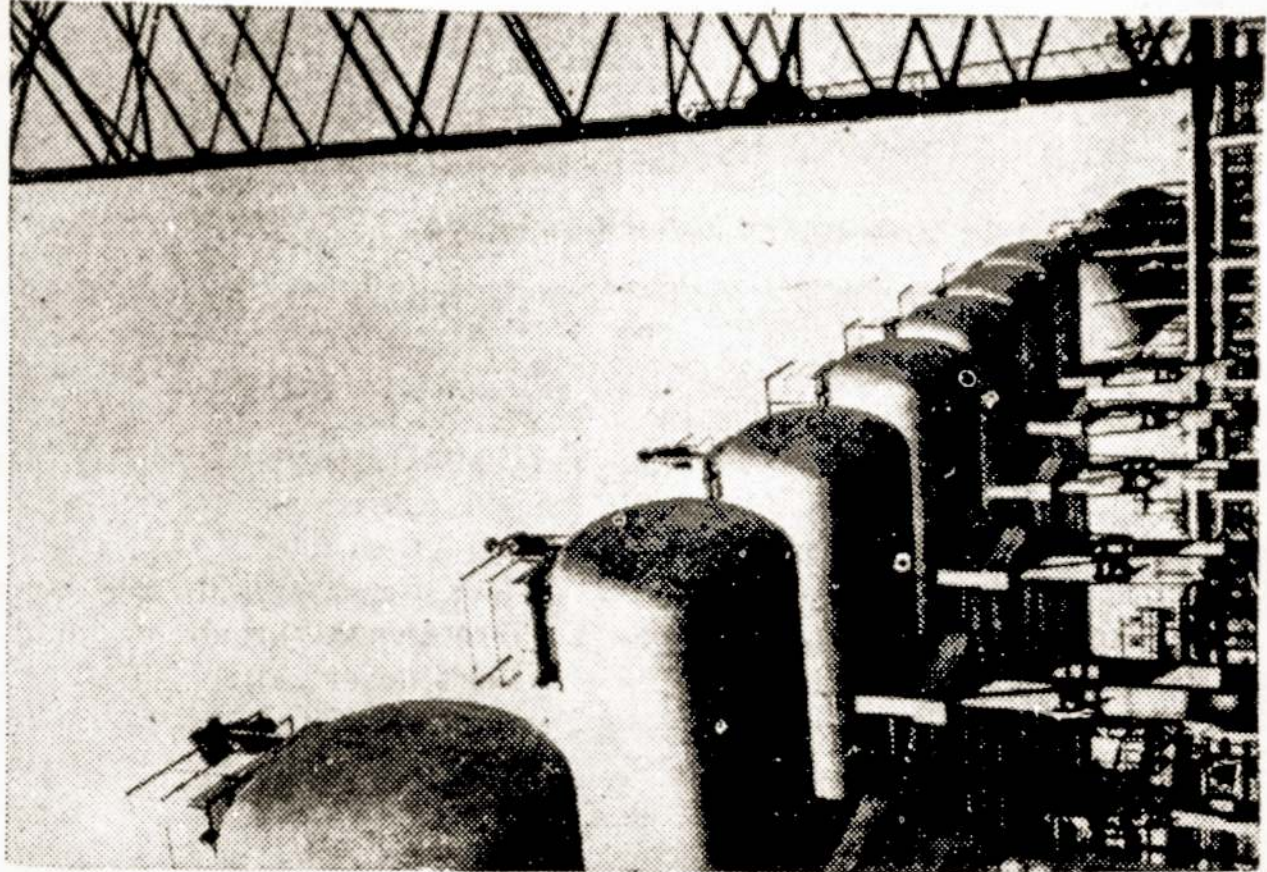
Naujajame Mažeikių Naftininkų mikrorajone baigtas statyti devyniaaukštis gyvenamasis namas. Tai dvidešimt antras daugiabutis namas, skirtas naftininkams. Šiomet numatoma pastatyti dar septynis daugiaaukščius naftininkams.

Mažeikių naftos perdirbimo įmonėje stoja rikiuotėn kaskart nauji įrengimai, auga Bugenių geležinkelio stotis, aptarnaujanti šią didžiulę įmonę.

Nuotraukoje: Bugenių geležinkelio stoties centriniame valdymo pulte.

Nuotraukoje: Pradėjo darbą Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos suskystintų dujų parkas. A. Dilio nuotr.

AUKSINĖS VESTUVĖS

Ukmergės rajono Pabaisko apylinkės Pažirnių vienkiemyje gyvena Pabaisko tarybinio ūkio darbininkai Kazys ir Ona Stepaičiai. Visą savo amžių jie dirbo žemės ūkio darbus: tarnavo pas buožas, nuomavo savo kaimynų ūkelius ir apdirbdavo jų žemę, atiduodami pusę derliaus ūkelio savininkui, o susikūrus Tarybų Lietuvai, dirbo kolūkyje, paskui tarybiniame ūkyje. Dabar abu jie pensininkai, gauna po 45 rublius per mėnesį pensijos, bet tuo pat metu atlieka įvairius patarnavimus tarybiniam ūkiui ir už tai gauna papildomą atlyginimą.

Išaugo Stepaičiams 4 vaikai. Visi jie baigė vidurinį mokslą ir iš namų išskrido. Sūnus Albertas dirba mechaniku Vilniuje autoremonto dirbtuvėje. Duktė Liucija Zagreckienė kioskininkė — Vilniuje pardavinėja laikraščius ir knygas. Antroji duktė Jadvyga Giedrienė taip pat gyvena Vilniuje ir dirba vaikų auklėtoja. Trečioji duktė Eleonora Gruodienė baigė Kaune politechnikos institutą, įgijo kelių statybos inžinierės specialybę ir apsigyveno Širvintose — dirba kelių priežiūros įstaigoje.

Gegužės 30 d. Stepaičiai pažymėjo savo vedybinio gyvenimo auktines vestuves — suėjo 50 metų, kai Rakaučiznos kaimo žemės ūkio darbininkas Kazys Stepaitis, gimęs 1903 m., ir Žuklių kaimo mažazemio valstiečio duktė Ona Gaidytė, gimusi 1913 m., sukūrė šeimą. Ta proga Pabaisko apylinkės vykdomojo komiteto salėje įvyko iškilmės.

Atvykusius į iškilmes svečius prie vykdomojo komiteto pasitiko Pabaisko tarybinio ūkio saviveiklos orkestras — kaimo kapela. Beeinančius į salę jubiliatų ir juos lydėjusių svečių pasveikino daina jaunų merginų choras — Pabaisko kultūros namų moterų ansamblis, o Pabaisko vidurinės mokyklos moksleivės praleido visus pro gražiai išaustų juostų koridorius.

Salėje jubilatai buvo pasodinti prie stalo. Padedami žiedai. Vykdomojo komiteto sekretorė J. Januskaitė perskaito 1931 metais surašytą vedybinį aktą. Po to buvo perskaitytas dabar, gegužės 30 d., surašytas auksinių vestuvių aktas. Jį pasirašė abu senavedžiai, jų vaikai ir anūkai. Ant rankų sužiba nauji vestuviniai žiedai. Senavedžius gražiai pasveikino vykdomojo komiteto pirmininkas V. Boškevičius, tarybinio ūkio partinės organizacijos sekretorė, vidurinės mokyklos direktorius Antanas Palidavskas paskaitė iškilmėms pritaikytą savo sukurta eilėraštį. Jubilatai perjuosiami dailiai išaustomis tautinėmis juostomis. Žemės ūkio darbuotojų profsąjungos komiteto atstovė D. Buzienė įteikia buvusiems aktyviems Pabaisko tarybinio ūkio žemdirbiams asmenines dovanas. Susirinkusieji užtraukia "Ilgiausių metų". Ansamblis gražiai padainavo liaudies vestuvines dainas "Oi, užkilokit vartelius", "Ar negaila, sesute, skirtis nuo motinėls", kurios pasakoja apie jaunųjų pergyvenimus.

Iš salės senavedžiai žengė per nuleistų juostų kilimą. Juos vėl lydėjo gražios liaudies dainų melodijos, trenkė orkestro garsai. Prie iškilmių namo prisirinko nemaža miestelio publikos. Pagyvenusios moterėlės, prisiminusios savo jaunystės dienas, braukė ištryskusias susizavėjimo ašaras.

— Gražiai mūsų Kazys ir Kazienė paminėjo savo auktines vestuves, — kalbėjo moterėlės. — Seniai tokių nematėme.

Iš Pabaisko senavedžiai ir jų svečiai grįžo į Pažirnis devyniomis lengvosiomis automašinomis. Nė vieno arkliaus traukiamo vežimo nebuvo.

Vienkiemyje vaisės, kurias surengė senavedžių vaikai, užtruko iki vėlyvos nakties. Į jas atvyko vaikai su savo šeimomis, kaimynai iš kaimų, iš viso apie 70 žmonių. Troboje skaisčiai švietė dvi elektros

Už pavyzdinga viešąją tvarką

Pastaruoju metu pagerėjo draugovinių ir vidaus reikalų organų darbuotojų bendradarbiavimas, sustiprėjo partinių organizacijų, įmonių ir įstaigų vadovų dėmesys liaudies draugovėms.

Viešosios tvarkos apsaugos stiprinimo mėnesių dienomis miesto liaudies draugovių štabas drauge su Vilniaus miesto vidaus reikalų valdybos atsakingais darbuotojais rengia reidus po Vilniaus viešosios tvarkos apsaugos punktus, žiūri, kaip draugoviniai bendradarbiauja su milicijos pareigūnais, kas trukdo dirbti, kokios iškyla problemos, kur slypi efektingesnės veiklos rezervai.

Kalbantis su vilniečiais, išaiškėjo, kad jie pritaria viešosios tvarkos apsaugos mėnesiams, kurie tapo tradiciniais. Vilniaus namų statybos kombinate į šiuos renginius aktyviai įsijungia ir administracija, partinė bei visuomeninės organizacijos, dauguma įmonės kolektyvo narių. Drausmės pažeidėjai apsvarstomi kolektyve, kuris pasiūlo administracijai, kaip juos nubausti. Antai pirmojo cecho brigada pati sprendžia, ar verta kolektyvo narį, pažeidusį teisėtą tvarką, toliau laikyti brigadoje.

Visiems rūpi veltėdžiai ir girtuokliai, kurie trukdo ramiai dirbti ir gyventi doriems žmonėms, gyvena kitų sąskaita. Namų statybos kombinato technologinio komplekso vyresnysis inžinierius draugovininkas Lionginas Semenas, kiti darbuotojai mano, kad reikėtų sugriežtinti įstatymus veltėdžiams ir alkoholikams. Šie žmonės, jų nuomone, yra potencialūs nusikaltėliai. Laiku nesiėmus atitinkamos profilaktikos, jie tokiais ir gali tapti.

Kai kuriose įmonėse ir organizacijose girtuokliai pasigeria darbe, neretai netgi vidurdienį. Taip atsitinka, kai trūksta darbavietėje

kontrolės, mėgėjams išgerti nesudarytos nepakantumo sąlygos.

Manoma, kad moterys draugovinėms negali gerai atlikti draugovinių pareigų. Kasin ar galima su tuo sutikti. Reikia tik draugovinėms teisingai orientuoti šioje veikloje. Darbo patirtis rodo, kad moterys labai gerai padeda susekti spekuliantus.

Silikatinių dirbinių susivienijimo draugovinių tekintojo-santehniko Marijono Kurmino ir cecho meistro Vitalijaus Radžio nuomonė: draugoviniai galėtų geriau atlikti savo pareigas, jei turėtų pastovius budėjimo maršrutus. Blogai, kad draugoviniai budėdami nepasidomi namų kiemais ir neužrakintais namų rūšiais. Ten neretai ne tikai pažeidžiama teisėtą tvarką, bet ir įvykdomi nusikaltimai. Verta pagalvoti ir apie radijo ryšio priemonės draugovinėms.

Vis daugiau draugovinių gretose jaunimo. Bet kad jis būtų aktyvesnis, reikia globėjų iš vyresniųjų draugovininkų.

Draugovių veiklą gali dar labiau suaktyvinti moralinis, materialinis žmonių skatinimas ir socialistinis lenktyniavimas. Šia linkme daug padaryta Vilniaus kuro aparatūros gamykloje. Čia socialistiniame lenktyniavime dalyvauja skyrių ir cechų savanoriškos liaudies draugovės. Lenktyniavimas yra diferencijuotas, atsižvelgiama, kiek ceche arba skyriuje dirba žmonių. Numatyti konkretūs rodikliai, pagal kuriuos nustatomi geriausiai.

Socialistinio lenktyniavimo rezultatai susumuojami kiekvienais metais, kas ketvirtį. Draugoviniai administracijos skatinami ir moraliai, ir pinigineis premijomis. Su teikiančiais papildomas atostogas, atsižvelgiama į draugovininko aktyvumą, o ne formalų budėjimą.

Aloyzas Žideliūnas

"Žalgirio" stadiono vejoje — merginų šokis.

A. Sabaliausko nuotr.

TĖVŲ ŠLOVĖS KELIAIS

Kartu su Didžiojo Tėvynės karo veteranais, kurie 1944 metais vadavo Vilkaviškį iš hitlerinių grobikų, į Vilkaviškį buvo atvykę trečiojo Baltarusijos fronto vado, dukart Tarybų Sąjungos didvyrio, generolo Ivano Černiachovskio duktė, maskvietė ekonomikos mokslų kandidatė Neonila Černiachovskaja.

lempos. Nebereikėjo nei balanų, nei žibalinų lempų, kurias jaunavedžiai vartojo prieš 50 metų skurdžiame Lietuvos kaime, kada, anot Onos Stepaitienės žodžių, bendro gyvenimo pradžioje jaunas kišenėje turėjo pusantro lito, o jaunoji — vieną litą. Nė vieno iškilmių dalyvio neblaivaus nebuvo.

Taip pasikeitė Lietuvos kaimo žmonių gyvenimas.

R. Šarmaitis

1981.06.15

Svečiai apsilankė daugelyje vietų, kuriose virė įnirtingi mušiai. Černiachovskio kolūkio pirmininkas Juozas Juškevičius supažindino su ūkio ekonomika, išaugusiom gyvenvietėm, Švarplių kaime pakvietė į seną sodybą, kurioje buvo išikūręs fronto vadas I. Černiachovskis.

TEATRAS ŽEMDIRBIAMS

Utenos rajone glaudži draugystė sieja Lietuvos valstybinio akademinio dramos teatro kolektyvą ir Vyžuonių kolūkio žemdirbius. Vilniečiai gyvai domisi ūkio reikalais, o atvykdami neretai atveža lauktuvių spektaklį.

Vyžuonių kolūkio žemdirbių atstovai Vilniuje pasirašė tolesnio bendradarbiavimo su teatru sutartį.

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

Sanatorijos ir kurortai ne tik miestiečiam

[SUTRUMPINTAS]

Siekiant pagerinti žemės ūkio darbuotojų kurortinį gydymą ir poilsį, 1969 metais buvo įkurtas vienas pirmųjų šalyje Respublikinis žemės ūkio darbuotojų poilsio įstaigų susivienijimas.

Tai ūkiskaitinė organizacija, kuri stato sanatorijas ir poilsio įstaigas iš narių-dalininkų kooperuotų lėšų. Kurortinių objektų statybose dalyvauja apie 70 procentų visų respublikos ūkių ir 52 respublikinės organizacijos, ministerijos bei žinybos, kurių žemdirbiai ir darbuotojai gali gydytis ir ilsėtis savose sanatorijose ir poilsio namuose. Sukurta ir įgyvendinta tai, apie ką kol kas negali ir svajoti kapitalistinių šalių žemės ūkyje triūsiantys žmonės.

Tarp žaliuojančių pušynų, legendomis ir padavimais apipintose Druskininkų apylinkėse, jų ramybėje ir tyloje išikūrė "Eglės", Birštono kurorte — "Versmės" sanatorijos, Baltijos jūros pakrantėje, Palangoje, — "Lino" ir "Agilos", Šventojoje — "Aukšinių kopų", Nidoje tarp pušų ir kaštonų — "Dobilo" poilsio namai. Šių sanatorinių-kurortinių įstaigų šeiminkai — respublikos žemės ūkio darbuotojai.

Vienu metu susivienijimo sveikatingumo įstaigose gali gydytis ir ilsėtis apie 3000 žemės ūkio darbuotojų ir jų šeimų narių. Poilsio namuose galima ilsėtis ir šeimomis: su tėvais atvažiuoja ir vaikai nuo 4 metų amžiaus.

Per dešimt susivienijimo egzistavimo metų sveikatinimo įstaigose pasigydė ir pailsėjo daugiau kaip 200 tūkstančių žemės ūkio darbuotojų ir jų šeimų narių.

"Eglės" sanatorijoje šiuo metu jau gali gydytis 525, "Versmės" — 205 ligoniai, sergantys judėjimo ir atramos, virškinimo, periferinės nervų sistemos ligomis bei funkciniais centrinės nervų sistemos sutrikimais.

Zemdirbiams sudarytos palankios sąlygos medicininei reabilitacijai: "Eglės" sanatorijoje 1974 metais atidarytas pirmasis respublikoje žemės ūkio darbuotojų medicininės reabilitacijos skyrius. Po gydymosi stacionare, ligoniai, sergantys judėjimo ir atramos, virškinimo bei periferinės nervų sistemos ligomis, kuriems gydytojai rekomenduoja, toliau tęsia gydymą kurorte. Kauno širdies ir kraujagyslių sistemos

fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo institute yra sudaryta komisija, kuri siunčia ligonius, persirgusius miokardo infarktu, į instituto filialą — Palangos reabilitacijos skyrių. Čia dirba aukštos kvalifikacijos gydytojai.

Palangos poilsio namai "Linas" rudenį ir žiemą veikia kaip pensionatas, kuriame gydos ligoniai, sergantys funkciniais centrinės nervų sistemos sutrikimais. Pensionate yra gydomosios fizinės kultūros, fizioterapijos, elektros miego, povandeninio masažo, psichoterapijos, stomatologijos ir kiti gydomieji bei diagnostikos kabinetai.

Druskininkuose pradėtas statyti "Žilvino" sanatorijos 300 vietų miegamasis korpusas su 1000 vietų valgykla. Šios naujos sanatorijos objektai numatomi atiduoti naudojimui 1983 metais. Po to planuojama statyti "Žilvino" gydymąjį korpusą su baseinu. Šiam kompleksui priklausys ir poliklinika, galinti aptarnauti 500 lankytojų per parą, baseinas, 200 vietų miegamasis korpusas. Plėsis ir "Versmės" sanatorija Birštone: 1982 metais bus statomas 180 vietų miegamasis korpusas su 350 vietų valgykla.

Palangoje baigiamas statyti gydomasis korpusas su uždromis ir atvromis jūros vandens voniomis. Vanagupės kvartale kyla naujas 600 vietų "Rugelio" poilsio namų kompleksas. Šventojoje esamus vasaros tipo "Aukšinių kopų" poilsio namus irgi numatoma rekonstruoti į naujus kapitalinius pastatus.

Zemės ūkio darbuotojų vaikai atostogas gali praleisti prie Baltijos jūros įkurtoje "Žilvio" pionierių stovykloje. Esama 400 vietų stovykla bus rekonstruojama iki 800 vietų. Vasaros tipo 160 vietų pionierių stovykla Plateliuose irgi plėsis. Statoma 400 vietų pionierių stovykla Karsakiškyje, Panevėžio rajone, ir baigiama rengti didelio Mončiškių pionierių stovyklų kompleksą Palangoje techninė dokumentacija. Čia Susivienijimui priklausys 480 vietų.

Be to, Susivienijimas iš kolūkių kooperuotų lėšų stato kaimo ambulatorijas su vaistinėmis. Dešimtąjį penketį jau pastatytos 22 ambulatorijos, ateityje jų turėsime net 55.

St. Malinauskas

TEN, KUR PUŠYS OŠIA . . .

Du žymūs mokslininkai reumatologai docentas H. Guobys ir medicinos mokslų kandidatė J. Jušenaitė pakvietė drauge vykti į Druskininkus. Šiuo maršrutu nuo Eksperimentinės ir klinikinės medicinos instituto Vilniuje iki atstatomojo gydymo centro kurorte prie Nemuno sanitarinis automobilis kursuoja sistemingai, du kartus per mėnesį. Niekieno nekviečiami ir neragunami prityrę gydytojai vyksta konsultuoti ligonių.

Nuošaly pasilieka Trakai, pralekia Pirėupių kaimas, Valkininkai, Varėna ir Merkinė, persokame siaurutę Merkio upę, — štai ir kelionės tikslas. Druskininkų ligoninė, kurioje įrengtas atstatomojo gydymo centras, kaip ir daugumą kurorto pastatų, iš visų pusių supa pušų žaluma. Menkai teprimena ligoninę ir pastato vidus — švaru, gražu, daug paveikslų, patogūs minkšti krėslai holuose. Niekas

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

nebegioja su deguonies balionėliais, nestumdo vežimėlių su operacijos pakėlusiais ligoniais, nesigirdi dejavimų.

Šis atstatomojo gydymo centras — tai slenkstis į visišką sveikatą. Praėję aktyvaus gydymo kursą Vilniaus respublikinėje ligoninėje ar kurioje kitoje gydymo įstaigoje, reumatinėmis ligomis sergantys žmonės čia atvyksta medicininei reabilitacijai — vadinamajam galutiniam sveikatos atstatymui. Mineralinio vandens vonios, fizikultūros pratimai baseine, purvo aplikacijos, įvairūs masažai, gydymo gimnastika ir netgi dozuotas pasivažinėjimas dviračiu — kiekvienam pagal jo ligą, amžių ir sugebėjimus ir sudaro čia pagrindinį gydymo turinį. Kyla klausimas: tad kuo gi atstatomojo gydymo centras skiriasi nuo bet kurios kurorto sanatorijos?

"Čia — ligoninės režimas, žymiai aktyvesnė medicininė priežiūra, —

Nuotraukoje: Viename bendrabučio kambarių. T. Žebrausko nuotrauka

aiškina atstatomojo centro vedėjas R. Urbšys. — Kai kuriems ligoniams skiriame ir vaistus. Be to, į sanatorijas žmonės vyksta atostogauti, nusipirkę kelialapius. Čia gi, atstatomojo gydymo centre, visas procedūras žmonės gauna nemokamai. Tuo tarpu už gydymosi laiką pagal nedarbingumo lapelius jiems mokamas uždarbio vidurkis".

Visi mūsų sutikti ligoniai apie šį centrą labai gerai atsiliepė. Štai konsultuojamas J. Daunys, 48 metų. Gyvena Akmenės rajone, Ventos kaime. Statybinių medžiagų kombinato darbininkas. Serga Bechterevo liga, turi reumatinę širdies ydą. Vietos gydytojams buvo sunku nustatyti diagnozę ir jį atsuntė į Vilnių. Praėjęs gydymą respublikinėje ligoninėje, jis dabar čia, Druskininkuose, stiprina bendrą organizmo būklę. Greit gydytojais žada leisti vėl grįžti į darbą.

Vairuotojas S. Zimnickas sunkia šanarių liga serga jau dešimt metų. Kasmet po mėnesį kitą jam tenka praleisti ligoninėje. Druskininkuose ypač gerai jaučiasi. Apie tai, kaip sako gydytojais, byloja ir visi tyrimų rodikliai.

J. Raginienės — vaistininkės iš Zarasų — būklė sunkesnė. Ši pavasarį Varšuvos reumato instituto klinikoje (pagal bendradarbiavimo sutartį su Vilniaus Eksperimentinės ir klinikinės medicinos institutu) jai padaryta reumato pakenkto klubo šnario operacija. Čia, Druskininkuose, jai teks išmokyti gražiai vaikščioti, įpratinti dirbtinį šnarių prie visokiausių padėčių.

Vilniaus dramos teatro scenos montuotoja V. Biliūnaitė operuota Vilniuje. Jai pakeisti dirbtiniais rankos pirštų šnariai. ("O! Jie buvo taip susukti reumato, kad būdama 30 metų, visai nebegalėjau dirbti", — prisimena ligonė). "Ar lankote psichofizinę treniruotę? Ir gydymąjį mankštą?" teiraujasi konsultantai. "Gerai, gerai . . . Nelaikykite pirštų be darbo. Judėsite jiems pats geriausias vaistas . . ."

Taip prabėgo konsultacijų diena. Ligoniai erdviose palatose, klausydami migdančio pušų ošimo, dar ilgai dalinsis išpučiais. O mokslininkai, sugrįžę į savo institutą, vėl palinks prie kortelių, prie įvairiausių statistinių kreivių, tyrimų rezultatų. Eksperimentinės ir klinikinės medicinos instituto Reabilitacijos skyriaus bendradarbiai ne tik teikia praktinę konsultacinę pagalbą ligoniams. Jie čia kuria naujas atstatomojo gydymo metodikas, ieško pačių geriausių būdų, kaip mūsų kurortinių faktorių pagalba padėti reumatinėmis ligomis susirgusiems žmonėms.

Vida Petrauskaitė

ELEKTRŪNŲ MIESTAS DIDEJA

Gaudžia statybų šurmuly pietiniame Elektrėnų pakraštyje. Čia tarp autostrados ir vandens saugyklos nusidrieks antrasis miesto mikrorajonas, kuriame gyvens Kaišiadorių hidroakumuliacinės elektrinės statytojai. Vilniaus namų statybos kombinato penktosios ir šeštosios aikštelių statybininkai jau pernai čia pastatė pirmuosius tris daugiabučius. Dabar trijuose darbuojasi apdailininkai, montuojami kiti namai.

Pirmame mikrorajono kvartale bus dvidešimt daugiaaukščių. Kitais metais jie visi bus baigti, o požeminių tinklų klojėjai jau šiemet persikels į antrąjį kvartalą. Iš viso naujajame mikrorajone bus trys tokie kvartalai. Šiemet numatoma pastatyti 13 tūkstančių kvadratinį metrų gyvenamojo ploto, ateinančiais metais — 18 tūkstančių, o 1984 metais — 22 tūkstančius kvadratinį metrų.

Naujasis mikrorajonas bus ir gražus, ir patogus. Namai įvairūs — penkiaaukščiai, devynaukščiai, net dvylikaukščiai. Šiemet pirmame kvartale bus baigtas statyti 360 vietų vaikų lopšelis-darželis, po trejų metų — dar vienas. 1983 metais čia duris atvers 1284 vietų vidurinė mokykla. Bus čia ir didžiulis prekybos centras, poliklinika. Elektrėnai išaugs. Jie pasiruošę priimti didelį būrį hidroakumuliacinės elektrinės statytojų.

Albinas Anužis

"ŽIGULIŲ" REMONTO MEISTRAI

Kaune, respublikiniame specializuotame autocentre, surengtos zoninės "Žigulių" remontininkų profesinio meistriškumo varžybos.

Varžybose dalyvavo daugiau kaip keturiasdešimt meistrų iš Kauno, Leningrado, Minsko, Vitebsko, Gornio, Rygos ir Tallino autocentru. Tris pirmas vietas varžybose užėmė kauniečiai.

PANEVĖŽIO KONSERVŲ KOMBINATAS

Po remonto pradėjęs naują sezoną, Panevėžio konservų kombinatas iš pirmojo derliaus jau pagaminęs 33 tūkstančius sutartinių indelių žaliųjų žirnelių. Žiemai panevėžiečiai jį iš viso žada paruošti 1.8 milijono stiklainių.

Konservų kombinato produkcijos asortimento sąrašė — 60 pavadinimų gaminiai. Šių metų naujienos — "Juodjūrietiškasis padažas", kurio per pusmetį jau pagaminta 5,000 indelių, ir trinti obuoliai su cinamonu.

Kaip ruošia savo specialistus

Biržų rajono "Tarybinio artojo" kolūkio buhalterijos knygoje įvesta speciali grafa: "Stipendijos". Jos mokamos studentams ir moksleiviams, kuriuos ūkis siunčia mokytis į aukštąsias mokyklas, technikumus, profesines technikos mokyklas.

Specialistų ir kvalifikuotų gamybininkų ruošimu nuolat rūpinasi ūkio partinė organizacija. Jos iniciatyva paruoštas perspektyvinis jaunuolių siuntimo į mokymo įstaigas planas, besimokantiems teikiama materialinė parama. Su ūkio stipendijomis aukštąsias mokyklas, technikumus pastaraisiais metais baigė keliolika agronomų, zootechnikų, inžinierių. Jie pakeitė gamybos organizatorius praktikus.

Kolūkio komunistai nuolat stiprina ryšius su vietos mokykla, kartu su pedagogais tariai, kaip geriau padėti moksleiviams pasirinkti profesiją. Ūkio padalinuose rengiamos "atvirų durų" dienos, kurių metu vyresniųjų klasių mokiniai supažindinami su naujomis, ūkiui labiausiai reikalingomis specialybėmis.

Daug dėmesio ūkio partinė organizacija skiria ryšiams su besimokančiais, sugrįžusių jaunuolių specialistų ir gamybininkų buities gerinimui. Jiems padedama įsikurti, suteikiama kitokių lengvatų.

Kryptingos komunistų veiklos dėka ūkyje praktiškai išspręsta specialistų problema. Visiems gamybos padaliniais čia vadovauja žmonės, turintys aukštosios ar specialiosios vidurinės mokyklos diplomus.

R. Česna

ARGENTINOS LAIKRAŠČIUI 20 METŲ

Argentinos lietuvių laikraštis "Vaga" garbingai žymi savo dvidešimts metų gyvavimo. Tai žymus įvykis Argentinos lietuvių kolonijoje. 1961-ųjų gegužės 11-ta diena, mažo būrelio dorų lietuvių ryžto ir pasiaukojamo darbo dėka, išėjo pirmasis "Vagos" numeris, užsipildė spraga trūkumo. Teisingai informuodamas apie Lietuvos žmonių gyvenimą, nes esame laikraščiai nerašė arba neteisingas žinias spausdino apie ten gyvenančius savo pačius brolius.

Nelengvi buvo pirmieji žingsniai audringoje dirvoje, kurioje sutiko daugelio užtvarų ir šiandien jo dvidešimts metų gyvavimo metų jaučiama nemažai sunkumų, stinga darbuotojų, atsidavusių šiam garbingam darbui, stinga ir reikiama išsilavinimo, bet jo pirmtakūnų tikslas tęsiamas ir nežiūrint sunkumų "Vaga" nenukrypo nuo užsibrėžto kelio, teikti skaitytojams pilietinio samoningumo dėsnius.

"Vaga" garbingai žengdama savo 20-ties metų slenkstį tai retenybė Argentinoje sulaukti tokio gražaus amžiaus. Laikraštis savo formatu nedidelis tačiau neginčijamas faktas, kad savo turiniu yra turtingas, jis yra mūsų ryšis ir skleidėjas kultūrinio gyvenimo lietuvių visuomenės. Galime didžiulius, kad nešėme ir nešame mūsų kuklų indelį, bendrą visos žmonijos progresą ir taiką pasaulyje.

Mes lenkiame galvą prieš buvusius mūsų pirmtakūnus, rėmėjus ir

10

skaitytojus kuriu nemažai išsiskyrė iš gyvųjų tarpo šiame 20-ties metų laikotarpyje, su pagarba juos prisimenam. Amžina šlove jiems.

Taip pat su pagarba prisimenam ir šiandieninius mūsų prietelius, kurie, nežiūrint sunkių laikų, surada galimybių paremti savo spausdintą žodį.

Minėdami garbingą jubiliejų, sveikiname taipgi mūsų vyresniusius brolius J. A. Valstijoje, kurie ne karta paremė finansiniai, palengvindami mums finansinius trūkumus.

"Vaga" išsilaike 20-ties metų deka gausaus kolonijos pritarimo ir tas skatina ir toliau tęsti laikraščio leidimą, nežiūrint kokios tai sunkios salygos bebūtų, tad šios jubiliejinės sukakties proga karštai sveikiname visus skaitytojus, rėmėjus ir bendradarbius. Kviečiame ir toliau remti ir platinti vienintelį Pietu Amerikos lietuvių kalbos pažangos minties laikraštį. Iš "Vagos"

IŠ VAKARU VOKIETIJOS

SOLIDARNOSČ

Kad lenkų "laisvoji" Solidarnosč profsąjunga, ne tik kaip ji sakosi yra pasiryžusi kovoti ir dirbti lenkų darbininkų naudai, bet turi ir kitų interesų, galima laikas nuo laiko skaityti vokiečių dienraštyje "UZ". Ypač tenka susimąstyti, kai dabar skaitai, kad vokiečių revanšistų laikraščiu "Das Ostpreussenblatt" ir "Die Pommernsche Zeitung" pirmąjį puslapį puošia profsąjungos Solidarnosč prezidiumo pavojaus atvejo planas. Jame rašoma, jeigu vyktų intervencija, reikia: —uždaryti fabrikus ir užsibarikaduoti, pasiruošti apsaugai. —rinkti žinias apie žmones, kurie dirba su agresoriais. —kaimiečiai turi slėpti maisto produktus nuo konfiskavimo. —lenkų kareiviai turi priešintis prieš agresorius.

Kai šis planas pasirodė revanšistų laikraščiuose, tai nėra ko stebėtis, nes revanšistai vis dar negali užmiršti, kad Prūsija ir Pomeranija yra ne Vokietijos dalis. Revanšistai mano, kad Solidarnosč dėka jie gali pasiekti savo tikslo — grįžti į namus. Kad ryšiai tarp tokių partnerių intensyviai palaikomi, rodo tai, kad revanšistų ir Solidarnosč atstovai šių metų vasario 14-15 dienomis Taunus kalnuose, netoli Frankfurto, antikomunistinės organizacijos "Gesellschaft für Menschenrechte" suvažiavime pasikeitė mintimis...

LANDSMANNSCHAFTEN

Vokiečių pabėgėliai pokaryje Vak. Vokietijoje susijungė į vadinamas "Landsmannschaften" organizacijas. Lietuvos teritorijoje gyvenę vokiečiai turi net dvi tokias organizacijas. Tai Landsmannschaft der Memelländer (klaipėdiečiai). Aišku, pirmaisiais pokario metais tos abi organizacijos buvo tų pačių karštakošių rankose, kurie Hitlerio viešpatavimo laikais bauriai pasielgė savo giminėje. Bet laiko bėgyje jie išmirė ar aprimo. Lietuvos vokiečiai dabar leidžia keturis kartus metuose pasirodantį leidinį "Die Raute", turi vieną Vokietijos provincijos miestelyje savo kambary, bet veiklos per daug ir neberodo. Pas klaipėdiečius girdisi karts nuo karto tie karštakošiai, kuriuos tik grabo lenta pamokys. Ypač tai jaučiasi, kai skaitai jų mėnesinuką

"Memeler Dampfboot", kuris savo turiniu mažai ko skiriasi nuo pvz. "Laisvosios Lietuvos". Bet jie gyvena nuotakomis, kai buvo madinga sakyti "Litauer und Juden raus!"

NEMUNO KRAŠTAS

Vakarų Vokietijoje jau 18 metų pasirodo žurnalas "Nemuno Kraštas" vokiečių ir lietuvių kalba. Iki redaktoriaus Albert Annies mirties jis eidavo kas du mėnesiai, bet dabar išėjo tik keletas atminimo numerių. Kaip dabar jo našlė Erna Annies praneša, žurnalas bus toliau Zimmermanno leidyklos leidžiamas reguliariai, keturis kartus metuose. (Prenumerata 16 DM, Postfach 252, 343 Witzhausen, V. Vok.) Žurnalą redaguos vokiečių-lietuvių literatūros draugijos pirmininkas Hans Masalskis.

DIARIES, NOTES & SKETCHES

Šio Jono Meko filmų dienoraščio pirmąsias 6 dalis, paruoštas 1975 metais, teko man tik dabar matyti. Ypač pirmosios dvi dalys, kur rodomi pirmieji Meko žingsniai Amerikoje, keturiasdešimt devintųjų metų pabaigoje ir penkiasdešimtųjų metų pradžioje, kur rodomas ištiesai dypukinis gyvenimas, privedė prie išvados, kad pokarinė Lietuvos išeivija ir dabar, prabėgus tiek metų, nieko neišmoko, tik jų gretos suretėjo. Man atrodo, gerai Mekas padarė, kad laiku nuo tos išeivijos, kuri tik aplink save sukasi, atsipalaidavo irėjo gana sunkų, bet ir laimingą, kaip kitose filmo dalyse jo dienoraštyje matosi, kelią ir tapo, kaip jis pats norėjo, Lietuvai naudingas...

Siūlyčiau ypač jaunesniems ši Meko filmą pasižiūrėti. Gal ir kaip nors suprasite ši kartais nerealu išeivių gyvenimą, o senosios išeivijos atstovai gal ir per tai geriau supras dypukus. Romas Šileris

Iš Floridos į šiaurę

Nors truputį drebančia ranka noriu parašyti trumpą reportažą, kad mano bičiuliai ir bendražygiai matytų, jog Jonas Mileris-Dzūkėlis dar nepasiduoda senatvei. Jis su savo žmonele sėda į Plymutą ir grįžta į šiaurę, kur yra praleista dešimtmečiai pažangioje veikloje.

Gyvenant Seminole, Florida, ir nuolat dalyvaujant pažangioje veikloje, nemaža metu našta spaudžia vis žemyn. Bet neatlaidžiai ir ryžtingai laikantis jaunatviškai.

Ot, sumanėm 89-tąjį gimtadienį minėti garsiaje Mičigane, kur gamta duosni, ypatingai vasaros metu: čia sodai obuolių, kriaušių, vyšnių, mėlynių uogų. Čia daug ežerų, daug žuvis. Dideli miškai pilni grybų. Neveltui mūsų kartos ateiviai lietuviai čia pasirinko sukurti net keletą apylinkių ir pagarsėjo savo kultūra ir sodybų pavyzdžiais J. Dzūkėlis savo knygoje matė reikalą apie juos plačiai aprašyti.

Atvykom 1,600 mylių iš Floridos į Mičiganą, aplankyti buvusius pažangos veikėjus William ir Ona Stakėnus. Maryte Stakėnienė Ray, Stakėno žmona, mirė jau prieš pusantrų metų. Maryte Smalstienė gyva, bet Petras Smalstys mirė šiemet. O kiek mūsų gerųjų brolių ir sesučių veikėjų išmirė, tai jau čia nesuminėsime.

Apsistojom pas Marytę Stakėnienę, kuri liūdi savo mielo gyvenimo draugo Raimondo (Ray). Jis buvo nenuilstantis spaudos platintojas. Jam pasitraukus iš gyvųjų, nėra

kas užimtu jo vietą. Mūsų pažangiai spaudai vis sunkiau verstis. Gyvas žodis irgi vis mažiau girdimas.

Mums čia atvykus, sėdom į Plymutą su Maryte Stakėnienė ir važiavom tais keliais ir keleliais, kur buvo apgyventa lietuviams. Sako: ot, čia gyveno J. Juodarčiai. Važiuojam toliau... čia gyveno F. Žukai. Sustojom pas jaunosios kartos lietuvius Al. ir S. Janušias, išgijom tikrą lietuvišką namuose spauslą sūrį, burokėlių iš daržo, šaltabarščiams agurkų ir kitų dovanų. Floridoje tokių dalykų ir už didelius pinigus nebegausi.

Mičigan ežero pakrantėse ir netoli ežero vasaros metu daug žmonių prisikemša. Mums truputį vėliau vakare čia pribuvus, jau niekur nakvynės nebuvo galima gauti. Laimė turėjom senus pažįstamus W. ir O. Stakėnus, tai pas juos gavom prieglaudą. Kitą dieną susisiekėm su Maryte Stakėnienė ir pas ją pabuvosim ilgesnį laiką.

J. Dzūkėlis

DIREKCIJOS TARIMAI

Rugpjūčio 1 d. įvyko "Vilnius" direktorių tarybos posėdis, kuriame buvo rūpestingai apkalbėti laikraščio reikalai.

Kaip kas metai, taip ir šiais metais nutarta pradėti laikraščio naujų skaitytojų ir senų atnaujinimo vąjų su pirma diena rugsėjo mėn. Tuo reikalu bus pasiūsti organizacijoms laiški. Tačiau būtų gerai, kad vajininkai pradėtų ruoštis prie to didelio darbo be jokių raginimų.

Perduoti Lietuvos liaudies linkėjimai, nes net keli draugai šią vasarą viešėjo T. Lietuvoje, o dar keli ruošiasi vykti pasisvečiuoti. Visi patenkinti savo viešnagė Lietuvoje.

Sekantis posėdis įvyko rugpjūčio 29 d. 1 val. pietų. Sekr. J. M-nė

ATZYMEJO VEDYBINIO GYVENIMO 30-ĄSIAS

Plačiai žinomi Wanda ir Peter Gaidam savo vedybinio gyvenimo 30-ąsias metines atžymėjo turistine kelione į Vakarų. Turą pradėjo liepos 4 d. Salt Lake City, Utah. Wanda susižavėjo tą dieną Marmono Tabernacle maldykoje choro koncertu, skirtu Liepos 4-osios minėjimui.

Iš čia jie pasuko į Grand Teton kalnus ir Yellow Stone parką, Wyoming. Čia stabtelėjo viešbutyje arti Old Faithful geizerio. Parke matė įvairių gyvulių. Nematė tik meškų.

Iš čia nuvyko į South Dakotos Black Hills pasigrožėti Mt. Rushmore. Po to grįžo į Colorado. Petras dar buvo stabtelėjęs pameškerioti.

Sugrįžę namo nuvyko dar į Land of Lakes, Wisconsin. Iš ten grįžę laukia atvykstant jų bičiulio Adolph Elanio.

Elenutė

HELEN TRUSK IŠVYKO PASISVEČIUOTI

Savo laiku daug veikusi pažangioje judėjime, ypatingai meno šakoje, drg. Helen Trusk išvyko pasisvečiuoti pas dukrą Idą ir žentą Charles Matekūnus, kurie gyvena Indianapolis, Ind. Kiek nugirdau, ji žadėjo ten praleisti mėnesį, o gal ir du. Paskui vėl grįš į Čikagą pas dukrą Aldoną ir žentą Zeks.

Linkiu jai nuotaikingai praleisti laiką pas dukrą ir prisisėmus naujos energijos, vėl dirbti su mumis.

Mortulė M.

Vilnius, 1981 rugpjūčio 20

TARP MŪSŲ

— Gyvenanti Hot Springs, Ark., buvusi cicerietė Cerniauskienė ketina ten parduoti savo namus ir keltis į Kaliforniją pas savo sūnų.

— Iš viešagės Lietuvoje grįžo laikraščio "Vilnius" darbuotojas John Feiza ir laikraščio administracijos darbuotojas Julius Urbikas su žmona Maryte. Jie buvo nuvykę dešimčiai dienų su "Vilnius" turistinė grupe.

— Iš Dowagiac, Mich., paskambino telefonu laikraščio skaitytojas Egnas Valonis marti, kad ten liepos 31 dieną mirė Barbara Lucas, gyvenusi 100 Chesnut Street, Dowagiac, Mich.

— Antoneta ir Frank Vaitkai rugpjūčio 6 dieną išvyko ilgesniam laikui į Lietuvą. Išvyko giminių kviečiami asmenine viza. Ketina ten paviešėti mažiausia mėnesį laiko, o gal ir du.

— Savo laiku buvę plačiai žinomi saviveiklininkai Edvardas ir Anna Jokuskos šiuo metu gyvena Beryn, Ill., kur prieš kurį laiką nusipirko nemažą namą vienai šeimai.

— Mūsų bendradarbis Vakarų Vokietijoje Romas Šileris, sužinojęs iš laikraščio apie įvykusią nelaimę Nellie DeSchaaf ir jos vyrui, prašo perduoti jiems sveikinimus ir linkėjimus kuo greičiausia pasveikti.

— American-Soviet Friendship organizacijos rugpjūčio 2 d. piknike iš lietuvių dalyvavo Antonette ir Frank Vaitkai, Anna ir S. J. Jokubkos, Anna Mihasonok, Morkevičius ir vienas naujųjų ateivių, dar keli nepažįstami.

— Olga Didman, gyvenanti Lituanicos gatvėje, kitą mėnesį ruošiasi vykti į Vakarų Vokietiją aplankyti savo motiną.

— Velionis Stanley Strauko pelnai birželio 25 d. buvo atsiųsti į Lietuvos Tautines kapines su nurodymu, kad būtų įkasti į jo asmeninių kapinėse sklypą be jokių ceremonijų. Taip ir buvo padaryta.

— Iš Philadelphia Linda Shaskas praneša, kad liepos 13 dieną mirė jos tėvas James Shaskas. Velionis buvo ilgametis laikraščio "Vilnis" skaitytojas.

— Estelle ir Vincas Bogden buvo išvykę porai savaičių meškerioti į Bow String, Minnesota. Oras meškeriojimui nebuvo palankus, ežere bangos plakėsi nepaliaudamos. Tačiau vis tiek pasigaudė karpių, ešeriukų ir northerns. Walleye žuvis buvę neperdaugiausia.

— Šnėktelėjus su Adeline Bacevičiene, pasirodo, kad ji nelabai kaip jaučiasi. Girdi, kaip oras, — vieną dieną geriau, kitą blogiau. Be to, ją kamuoja rūpestis dėl marčios Jennie susirgimo širdimi. Marti šiuo metu randasi Loyal ligoninėje. Bacevičienė pasigenda savo draugės velionės Nancy Gordon.

— Aną antradienį Helen Bordner buvo pasikvietus pietų Anna Peters-Petrutiene ir atvykusią iš Massachusetts jos dukrą Joanne Chico su dukrele Amy. Drauge pietavo taipgi Walter Slench ir Jerry Mikužis.

— Emily Dargis grįžo iš ligoninės ir sveiksta pas savo dukrą Julia Sittner, 1011 S. Cicero Ave., Oak Lawn, Ill.

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20

— Millie Kancere praneša, kad nelabai kaip jaučiasi daugeliui žinoma Antonette Gerdus. Ji prieš kurį laiką iš Čikagos persikėlė gyventi į 200 Carlson Ave., Washington, Ill., Apt. C, Bldg. 15.

— Walter Slench šiomis dienomis vyks, o gal jau išvyko į Minnesota aplankyti savo dukters Linda ir Gary Santori. Tačiau Walterio širdį traukia Minnesota — pasimatyti su anūku Landry, žymiu ledo rutulio (hockey) žaidėju. Walteris dabar gyvena su savo sūnumi Donald, Orland Park, Ill.

— Kad sukėlus LDS Bowling rungtynėms (tournament) lėšų, rugpjūčio 21-22 dienomis, VOLLIE ir Ray Jankel namuose, 42 W. 56th Place, Westmont, Ill., vyks išpardavimas arba kaip pas mus įprasta sakyti — garage sale.

— Kadangi šiemet gana daug lietaus, būkite atsargūs su muselėmis (mosquitos). Jos gali žmogui sukelti miegojimo ligą. Einant į daržą bei šiaip tarp medžių, patartina odą išsitrinti vaistu Basic-H. Norintys šio vaisto gauti, paskambinkite man.

— Pakeliui iš Kalifornijos į namus, Čikagoje buvo stabtelėjusi buvusi "Vilnius" knygvedė Mildred su savo vyru Gus. Elenutė

RUOŠIAMAS SVARBIAM TIKSLUI RENGINYS

Kiekvienas renginys turi savo tikslą, bet ši kartą noriu priminti "Vilnius" skaitytojams ir rėmėjams, kad Lietuvių Darbininkų Apšvietos draugija turi naują rūpestį — būtina ir dar skubiai uždėti naują stogą ant "Vilnius" pastato. Tai pareikalauja daug išlaidų. Kad nors dalį tų išlaidų sukėlus, draugija ruošia šaunų renginį, spalio 4 d. 12 val. dieną "Vilnius" salėje. Tam sudaryta veikli komisija, kuri pažadėjo paruošti skoningų užkandžių, o mūsų šauniosios Lakštutės išpildys puikų dainų koncertą.

Iš anksto kviečiame visus geros valios lietuvius atsilankyti į šį renginį ir nuotaikingai praleisti sekmadienį, taipgi prisidėti prie to svarbaus reikalo, uždėjimo naujo stogo.

Pasitikiu, kad kiekvienas, kuriam rūpi "Vilnius" ateitis, atsilankys į šį renginį. J. M-nė

APKALBĖTI "VILNIES" PASTATO REIKALAI

Lietuvių Darbininkų Apšvietos draugijos nariai turėjo svarbų susirinkimą rugpjūčio 1 d., kuriame rūpestingai apkalbėti "Vilnius" pastato reikalai. Apkalbėta remonto klausimas, o ypatingai stogo apdengimas. Komisija, kuri rūpinasi tuo reikalu, pranešė, kad tarėsi su tos šakos specialistais ir gavusi apytikrą apskaitą, kuris siektų artį keturių tūkstančių dolerių. Nežiūrint tokios didelės sumos, vistiek stoga būtina reikia uždengti.

Nutarta surengti renginį, kad nors dalinai sukėlus tam reikalui lėšų, spalio 4 d., 12 val. dieną, "Vilnius" salėje. Į komisiją išrinkta Jonas Feiza, Estelle Bogden ir P. Malinauskienė.

Apkalbėti ir kiti reikalai, kurie liečia "Vilnius" pastatą.

Išrinkta nauja valdyba: pirm. Millie Kancerienė, sekr. J. Marazienė, išdininkė P. Malinauskienė.

Sekantis susirinkimas šaukti palikta valdybos nuožiūrai.

Sekr. J. Marazienė

SKAITLINGAS BUVO ROSELANDIEČIŲ SUSIRINKIMAS

Nežiūrint, kad rugpjūčio 3 d. buvo šiltoka ir drėgna, narės nepabūgo oro ir skaitlingai atsilankė į savo klubo susirinkimą. Smagu, kad mūsų narės rūpinasi klubo veikla.

Pirmininkė P. Valentienė atidarė susirinkimą 12:30 val. dieną ir vedė tvarką. Ji pranešė, kad rugpjūčio 2 d. mirė mūsų klubo garbės narė Ona Vaitulionienė ir paprašė narių atsistoti ir viena minute tylos pagerbti mielos narės atminimą.

Valdyba davė išsamų savo veiklos raportą, pažymėdama, kad atlikusi visus darbus, kurie jai buvo paskirti.

Pranešta, kad klubo narė Mary Tompkins sėkmingai sveiksta, nors dar ranka esanti gipse.

Agotele Druseikienė raportavo, kad aplankiusi klubo narę Eleonorą Geštautienę, kuri rimtai susirgo, bet dabar sveiksta. Joms palinkėta sėkmingo pasveikimo.

Gimtadienio proga klubą apdovanojo po \$5 drg. A. Paulikienė ir M. Plauskienė. Už dovanas Klubas joms dėkingas.

Kadangi Roselando Lietuvių Moterų klubo narių susirinkimai laikomi kiekvieno mėnesio pirmadienį, o sekantis susirinkimas turėtų būti rugsėjo 7 d., o ta diena yra Darbo dienos šventė, tai nutarta rugsėjo mėnesį susirinkimo neturėti. Tad kitas Klubos susirinkimas bus spalio 5 d.

Atžymėta šių narių gimtadieniai: A. Pauliukienės, M. Plaušienės, M. Liepa, V. Samuolienės, M. Balčaitienės, J. Mockus, A. Druseikienės, K. Stukienės. Joms palinkėta ilgo, sveiko ir darbingo amžiaus ir sudainuota Ilgiausių metų. Drg. M. Liepa atnešė prikepusi skanių gruzdų ir pavaišino visas nares savo gimtadienio proga.

Po susirinkimo buvo draugiškos vaišės, kurias paruošė valdyba, taipgi gausiai prisidėjo narės, kurios atnešė nemažai skanumynų, o eilę jų pinigaiškai Klubą apdovanojo.

Primenu, kad sekantis Klubos susirinkimas bus spalio 5 d., 12:30 val. dieną, Anielės salėje, 4500 So. Talman Ave. Lauksiu visų atsilankant. Sekr. J. Urmonienė

PRIMENU LDS ČIKAGOS KUOPOMS

Jau buvo rašyta spaudoje, kad LDS 2-roji apskritis šaukia kuopų atstovų konferenciją šių metų spalio 25 d., 10 val. ryto, "Vilnius" salėje. Ši konferencija dar ir tuo labai svarbi, kad joje bus renkamas komitetas, kuris rūpinsis 1982 metų vasarą būsiančio LDS seimo delegatų pasitikimu.

Daugelis kuopų nelaiko kas mėnuo susirinkimų, tad iš anksto primename kuopų valdyboms, kad nepamirštų pasirūpinti išrinkti pilno skaičiaus delegatų. Delegatai renkami po vieną nuo 10 gerame stovyje esančių narių ir dar vienas darenkamas nuo kuopos.

Pilnai pasitikiu, kad valdybos ir nariai jaus pareigą dalyvauti konferencijoje ir tinkamai bei rūpestingai apkalbėti LDS reikalus.

Po konferencijos, bus pietūs, kur kviečiame ne tik LDS narius, bet ir šiaip geros valios lietuvius atsilankyti ir papietauti gražioje LDS narių šeimoje. O kad savo atsilankymu būsite patenkinti, tai iš anksto užtikrinu. J. M-nė

BUVO NUVYKUSI I HOT SPRINGS, ARK.

Anna Jokubkienė su savo bičiuliais iš Mičigano — Bronice ir Stanley Gentry — buvo nuvykusi kelioms dienoms į Hot Springs, Ark., pas plačiai vilniečiams žinomus Mildred ir Benjamin Kubilius. Pasimatė ten ir su daugiau "Vilnius" skaitytojų. Ypač buvo miela pasimatyti su buvusią cicerietę Cerniauskiene.

Oras svečiavimuisi buvo nelabai malonus, bet nuoširdžioje Mildred ir Benjamin Kubilių globoje neteko nuobodžiauti.

Sako, "Vilnius" skaitytojai tenai gyvena gerai įsikūrę. Draugai Kubiliai dienas leidžia irgi gražioje nuosavoje rezidencijoje. Benjaminiui truputį nelabai kas. Vis dar atsiliepia turėta automobilio avarija. Mildred tokia pat žvali; kokia buvo Čikagoje. Visi laikraščio kolektyvui ir savo draugams bei pažįstamiems Čikagoje perdavė daug labų dienų. Elenutė

MIRE IR PALAIDOTAS POVILAS MASELIS

Ir vėl supiltas naujas kapas Lietuvių tautinėse kapinėse, palaidojus liepos 29 d. Povilą Maselį, kuris mirė 1981 liepos 25 d.

Velionis Povilas Maselis buvo vienas iš tų, kuris iki jėgos leido neapleido nei vieno pažangiečių susirinkimo, renginio ir net demonstracijų už darbo žmonių reikalus.

Povilas buvo gimęs Lietuvoje, Anykščių apylinkėje. Į šią šalį atvyko gerai prieš pirmąjį pasaulinį karą. Vedė žmoną Josephine, išauklėjo ir išmokslino dukrą Irene, kuri sukūrė šeimą su Wilbert Wunglund ir auklėja savo gražų atžalyną.

Būtina pažymėti, kad velionis stambiai rėmė pažangią spaudą ir Mildos pastatą.

Nežiūrint, kad Povilas dėl silpnos sveikatos per pastaruosius kelis metus jau mažiau atvykdavo į renginius, bet laidotuvėse ir šermenyse dalyvavo daug jo idėjos draugų. Dar gerai prieš dešimtą valandą ryto, liepos 29 d., rinkosi ne tik jo giminės, bet ir idėjos draugai ir užpildė erdvią Lack koplyčią. 10 val. ryto pasigirdo liūdnas vargonų muzikos balsas, liudijantis, kad prasideda laidotuvių apeigos, grojant muzikai Valeria Urbikas. Sekė solistės Estelle Bogden atsisveikinimo dainos. Atsisveikinimo kalbą pasakė P. J. Ridikas. Jis žymėjo, kad velionis Povilas Maselis, kaip ir daugelis ateivių, daug prisidėjo prie šios šalies gerovės.

Baigus kalbą, vėl dainuoja solistė Estelle palydint vargonais muzikai Valerijai. Paskui laidotuvių direktorius Ridikas pakvietė dalyvius atsisveikinti su velioniu praeinant pro karstą.

Kapinėse vėl kalbėjo Ridikas. Jis dukrą ir jos šeimos vardu padėkojo dalyviams už suteiktas paslaugas ir paprašė visus susirinkti į Landmark restoraną, kur buvo visi pavaišinti ir tuo būdu padėkota už suteiktas paslaugas laidojant mylimą tėvą, uošvį, senelį ir prosenelį Povilą Maselį.

Taip buvo užbaigta paskutinė kelionė nuoširdaus darbo klasės šūnais ir tauraus lietuviu. Lai Jam bus amžina ramybė!

Laidotuvių dalyvės J. P.

11

**J. URMONIENĖ BUVO
IŠVYKUS Į COLORADO**

Julia Urmonienė buvo išvykus dvylikai dienų į Colorado atostogų pas savo anūkę Sandrą Golden, Colo., netoli Denverio. Laiką leido nenuobodžiaudama. Anūkė ją buvo nuvežus į 60,000 pėdų kalną, kur randasi Royal George parkas ir aukščiausias Colorado valstijoje tiltas. Sako, buvo ko pasižiūrėti. Atostogų metu oras buvęs malonus. Šilumos buvo 90 laipsnių, bet drėgmės vos 18, taip, kad naktį reikia užsikloti. Be to, anūkė buvo nuvedusi į operą pamatyti "Oklahoma".

Kai grįžo namo, ją aplankė anū-

kas Walter Wrobel su žmona Sandra, iš Baton Rouge, Louisiana.

Elenutė

**O. LIUTKAUSKIENĖ
NEPAMIRŠO "VILNIES"**

Liepos 21 d. drg. Ona Liutkauskienė dalyvavo kultūriečių susirinkime, o po susirinkimo užėjo į "Vilnies" raštinę ir pasakė, kad liepos mėnesį ji atžymės savo gimtadienį (tik nepasakė dienos), tad ta proga norinti paremti "Vilni". Įteikė \$5 ir palinkėjo laikraščiu ilgo amžiaus.

Dėkui jai, kad nepamiršo paremti laikraščio. Linkiu jai dar daug gražių gimtadienių sulaukti.

Vilniutė

LIŪDNAS MIRTIES PRISIMINIMAS

**Andriejus
Tampkins-Tamkevičius**

Liūdnai ir širdį veriančiai praslinko 6 metai nuo to mūsų gyvenime skaudaus įvykio — mirties mylimo vyro, tėvo, uošvio ir senelio bei brolio Andriejaus Tampkins, kurio jautrioji širdis sustojo plakusi 1975 metais rugsėjo 4 dieną.

Mes žinome, kad mūsų graudžios ašaros bei dejonės mums Jo negražins, bet atėjus tai skaudžiai dienai, kurioje prieš keturius metus jis atsiskyrė iš mūsų visiems laikams, norisi garsiau sudejuoti ir priminti jo ir mūsų draugams, kad jo

šviesus atminimas ir gyvenime duoti gražūs pamokinimai yra gyvi mūsų mintyse ir širdyse, ir jie tokie pasiliks iki mūsų krūtinėse širdys plaks.

Nežiūrint, kad vasara šilta,
Bet ji man jau ne ta.
Niekas mano ilgesių ir skausmų nesupras,
Manoji širdis ramybės be Tavęs neras.

Žinau, kad negrįši ir nepaguosi manęs,
Liūdna gyvent be Tavęs;
Nepamiršiu tavo kilnių darbų,
Gyvensiu tęsimui jų.

Liūdinti žmona **MARY TAMPKINS**
sūnus **STANLEY**, marti **DORIS**
anūkai **ANTHONY** ir **JEFFREY**
brolis **PRANAS** ir kiti giminės

SUNRISE BEACH, MO.

Mirus

Ona Martin Dykstra

Reiškiame gilią užuojautą velionės dukroms Daratėlei Murelis ir jos vyrui Walter, Nancy Maloan ir jos vyrui Ed bei jų šeimoms, taipgi sesutėms Magdalena Novitski, Agota Kislowski ir Helen Bailie bei jų šeimoms, kitiems artimiesiems ir draugams.

H. R. Bordner V. Urbikas
Tony Litvinas M. Kancere
J. Pateckas J. Marazas

PHOENIX, ARIZONA

Mirus

Stanley T. Straukas

Reiškiame gilią užuojautą velionio dukroms Phyllis V. Wiese, Terese C. Avant ir jų šeimoms bei anūkams ir proanūkams, taipgi seseriai Lietuvoje Agnes Straukas, kitiems artimiesiems bei draugams.

H. R. Bordner S. J. Jokubka
Tony Litvinas V. Urbikas
John Pateckas C. J. Sisevich

SESEVIČIAI TURĖJO SVEČIŲ

Plačiai žinomi čikagiečiai, uolūs laikraščio "Vilnies" skaitytojai bei rėmėjai ir daugelio organizacijų nariai Josephine ir Charles Sesevičiai šiomis dienomis turėjo svečių net iš Kalifornijos. Buvo atvykusi kelioms dienoms paviešėti ir aplankyti savo senelę Josephinos anūkė Lee su savo vyru Steve Topar.

Mieli Josephinos svečiai ta proga aplankė žymesnes Čikagoje vietas, susitiko daug savo pažįstamų. Tuo tarpu Josephine ir Charles džiaugėsi mylimais svečiais. Ypač buvo džiugu Josephinai turėti šalia savęs anūkę, kuri ne taip dažnai atvyksta Čikagon.

Elenutė

BUVO IŠVYKĘ MEŠKERIOTI

Po kelionės Lietuvoje S. J. Jokubka su žmona Anna aną savaitgalį buvo išvykę atsikvėpti į Mičigano valstiją pas savo bičiulius Bronice ir Stanley Gentry. Vandeningose Union City apylinkėse atsipalaidavimui nuo įtampos daugiausia laiką leido meškeriodami. Pasišėkė kaip niekad anksčiau. Parsivežė kaip sultingos "bass" žuvies, taip ir kitokios.

Iš šios išvykos, nors trukusios tik dvi dienas, abu grįžo saulės nubučiuoti ir miškingose paežerėse gryname ore prisikvėpavę deguonies. Si išvyka į gamtą jiems buvo pirma šią vasarą.

Elenutė

SAN DIEGO, CAL.

Mirus

Jozefinai Dorinienei

Reiškiame gilią užuojautą vyrui Valteriui, sūnui Valteriui, marčiai Barbarai, anūkėms, seserims — Čikagoje Kazimierai Stukienei, Kanadoje Salomėjai Stukienei ir Lietuvoje Juanai Imbrazienei bei jų šeimoms ir kitiems artimiesiems.

JOHN PATECKAS ir duktė LINDA
Chicago, Ill.

Mirus

Barbara [Kim] Luke

OAKLAND, CAL.

Reiškiame gilią užuojautą Alicei Jonikienei, jos sūnui Leon Jonikui, marčiai Joscelyn Yonik, velionės sūnams Don ir Jamie Luke ir kitiems artimiesiems bei draugams ir pažįstamiems.

LOUIS DE SCHAAF
NELLIE DE SCHAAF, Chicago, Ill.

CHICAGO, ILL.

Mirus

Paul Maselis

Reiškiame gilią užuojautą dukrai Irenai Wungluck, žentui Wilbert, anūkėms, proanūkams, seserims Lietuvoje Veronikai ir Antonetai bei kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

Marcella Wassel John Pateckas
Martha Plauška Frank Padžukas
E. & F. Jordan J. & K. Sisevičiai
A. & J. Copin Jim and Elsie Beardon
V. & E. Bogden Geo. C. Wungluck
V. Urbikas Barbara Wungluck
T. Litvinas Albert Matecun

A. F. Vaitkus

GRĮŽO IŠ LIGONINĖS

Miela pažangietė Emilija Klasauskienė buvo rimtai susirgusi. Ją ištiko aštrus širdies smūgis. Net trejetą savaitių jai teko išbūti ligoninėje. Po to ji, vietoje grįžti į namus, nuvyko pas dukrą Juliją ir jos šeimą, kurie ją slaugo ir padeda atgauti sveikatą.

Linkėtina Emilijai sutvirtėti ir vėl džiaugtis gyvenimu.

M. Marquardt

APLEIDO LIGONINĖ

Teko sušnekti su drg. M. Marquardt, ji ne tiek skundėsi savo sveikata, kiek apgailestavo savo marčios likimą. Jos marti Elsie Plečkaitienė buvo ligoninėje, bet gydytojai negali nustatyti jos ligos priežasties.

Liepos paskutinę savaitę ji grįžo iš ligoninės, bet prisibijoma, kad nereikėtų vėl grįžti...

Gaila palyginamai jaunos moters. Linkėtina jai atgauti sveikatą.
Kulturietė

Mirė Ona Vaitulionienė

Po ilgos ligos rugpjūčio 2 d. mirė Ona Vaitulionienė, sulaukusi 88 metų amžiaus. Velionė sveika būdama dalyvavo pažangių organizacijų sueigose, priklausė prie eilės organizacijų, buvo narė Roselando Lietuvių Moterų klubo nuo jo susiorganizavimo. Rėmė pažangią spaudą. Palaidota Lietuvių tautinėse kapinėse, kur palaidotas jos vyras. Apie laidotuves teks vėliau parašyti.

Paliko nuliūdime dvi dukras, Viola ir Rožė bei jų šeimas.

Gaila, kad netekome nuoširdžios klubo narės, o dukros — mylimos motinos.

J. Urmonienė

Vilnis, 1981 rugpjūčio 20